

БЮЛЕТЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

Засновник:
Національна асоціація
кредитних спілок України

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №10354 від 06.09.2005 року

Виходить з квітня 2005 року

Передплатний індекс — 94634

Випускаючий
редактор — Оксана Гайдук

Дизайн, макетування
та верстка — Андрій Козинець

Передрук
можливий лише
з посиланням на "Бюлетень
кредитних спілок України"

Національна асоціація
кредитних спілок України

Адреса:
вул. В.Чорновола, 25, 19-ий
поверх, к.49, Київ, 01135
тел./факс: (044) 501-18-75
електронна адреса:
unascu@unascu.org.ua

ЗМІСТ НОМЕРА:

Рада НАКСУ

Засідання Ради НАКСУ 2

Анонсуємо подію

IV Свистунівський фестиваль поезії 4

20-річчя відродження кредитних спілок в Україні

Зародження і занепад української кооперації 7

Кредитна спілка "АЖІО": 20 років впевненості 13

З життя кредитних спілок

Професіоналізм, "вмонтований" в рамки порядності 19

Навчання

Навчання навчально-методичного центру НАКСУ 23

Семінар "Організація та проведення
загальних зборів у 2012 році" 24

Поради та рекомендації

Аспекти законодавства в питанні обробки персональних даних 26

Колективний договір в кредитній спілці 35

Знайомтеся: "страховий резерв" 41

Зміни до порядку складання та подання
звітності кредитними спілками 48

Шановні колеги!

Нагадуємо Вам, що згідно ст.14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» кредитні спілки зобов'язані не пізніше ніж до **30 квітня року**, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком шляхом розміщення на власній веб - сторінці з опублікуванням у періодичних або неперіодичних виданнях.

Національна асоціація кредитних спілок України пропонує кредитним спілкам опублікувати свою фінансову звітність за 2011 рік в додатку до Бюлетеня кредитних спілок України.

Вартість публікації для кредитних спілок - членів НАКСУ - 600 грн., для кредитних спілок, що не є членами НАКСУ- 750 грн.

Звітність для публікації разом з аудиторським висновком надсилайте на електронну адресу iks@unascu.org.ua у форматі PDF (довжина верхнього та нижнього поля – 2 см) до 25 квітня 2012 року.

Реквізити для оплати за публікацію будуть надані після отримання звітності на вказану електронну адресу.

ЗАСІДАННЯ РАДИ НАКСУ

16 лютого 2012 року відбулося засідання Ради Національної асоціації кредитних спілок України. На зборах були присутні члени Ради НАКСУ: Анатолій Занюк, Василь Микитин, Юрій Ковальов, Ольга Зеленська, Юнус Аблямів, Мирон Сарвадій, Петро Харченко, Вікторія Гурова, Наталія Панчищенко, Олена Грузіна, Ігор Кріль, Валентина Чумакова, Станіслава Шагоріна, Тетяна Хлопоніна, Олег Арсьонов, Олена Маковіч, Людмила Васюхно, Олена Гавриленко; члени Наглядного Комітету НАКСУ: Ірина Боголюбова, Оксана Булаєнко, Володимир Науменко, Данія Дзядига.

На порядку денному стояли наступні питання:

1. Затвердження протоколу № 44 засідання Ради НАКСУ від 18 грудня 2011 року;
2. Звіт Виконавчої дирекції НАКСУ про діяльність за період, що пройшов після останнього засідання Ради НАКСУ;
3. Про статус інфраструктурних підрозділів НАКСУ у зв'язку зі змінами Податкового Кодексу України;
4. Про стан виконання вимог Статуту НАКСУ кредитними спілками — членами НАКСУ;
5. Про численні звернення кредитних спілок до НАКСУ у зв'язку з інтерв'ю І.О. Говорун телеканалу «Україна» від 4 лютого 2012 року.

Після затвердження протоколу минулого засідання Президент НАКСУ поінформував при-

сутніх про роботу Виконавчої дирекції протягом останнього періоду. В постійно діючому режимі працювали Робочі групи за участю Виконавчої дирекції НАКСУ при Держфінпослуг, Держфінмоніторингу та Міністерстві фінансів. Петро Козинець, зокрема, зазначив, що предметом особливої уваги є участь у обговоренні змін до нормативної бази Держфінпослуг.

Багато питань виникає стосовно впровадження нової системи звітності через web-інтерфейс, постанову про яку було прийнято ще 2007 року

і яка набирає чинності з 1 квітня 2012 року. Щоб допомогти ДФП максимально ліквідувати можливі протиріччя та ризики, на дану тему і для спілок — членів НАКСУ, і для тих, які не входять до складу асоціації, НМЦ НАКСУ готує великий семінар, оскільки нова система звітності потребує ґрунтовних роз'яснень. У семінарі

передбачається участь представників ДФП. Крім того, планується підготовка навчальних заходів за участю фахівців НАКСУ у регіонах.

Також присутні були поінформовані про VI Форум кредитних спілок Росії, який пройде з 25 по 27 квітня 2012 року в рамках проведення Міжнародного року кооперативів у м. Санкт-Петербурзі. Форум організує Російська Ліга кредитних спілок за підтримки Всесвітньої Ради кредитних спілок (WOCCU). До участі у Форумі запрошено делегацію від НАКСУ, наразі триває її формування. Обговорювались також плани по інших важливих заходах НАКСУ в поточному році.

У зв'язку зі змінами податкового законодавства на засіданні обговорювалось питання статусу структурних підрозділів НАКСУ. Члени Ради детально обговорили дане питання і прийняли відповідне рішення по проведенню реорганізації інформаційно-консультаційної служби НАКСУ. Беручи до уваги важливість питання і відповідальність за дане рішення, постанова з цього приводу була прийнята консенсусом.

Наступне важливе питання, що обговорювалось на засіданні, стосувалося стану виконання вимог Статуту НАКСУ кредитними спілками-членами НАКСУ. Президент НАКСУ на виконання рішення Ради НАКСУ від 18 грудня 2011 року представив детальний аналіз дотримання вимог Статуту НАКСУ кредитними спілками — членами НАКСУ. Було зазначено, що переважна більшість кредитних спілок — членів НАКСУ працює стабільно, виконуючи всі нормативи та дотримуючись статуту НАКСУ. Однак є декілька кредитних спілок, які постійно порушують статутні вимоги.

Під час засідання члени Ради ухвалили рішення задовольнити заяви на вихід з НАКСУ кредитних спілок «Обереги» (м. Черкаси), «Прометей» (м. Севастополь) і «Корюківська»

(м. Корюківка Чернігівської обл.).

За систематичне невиконання статутних зобов'язань з членів НАКСУ було виключено кредитні спілки «Хімзавод» (м. Чернівці), «Северодонецькрадіотехніка» (м. Северодонецьк Луганської обл.), «Фортеця» (м. Черкаси).

Крім того, Виконавчій дирекції було доручено вивчити питання відносно кредитних спілок «Інвест-капітал», «Схід-Інвест», «Поступ кредит», «Злагоград» та прийняти остаточне рішення на наступному засіданні Ради НАКСУ.

На завершенні члени Ради НАКСУ розглянули питання про численні звернення кредитних спілок до НАКСУ у зв'язку з інтерв'ю заступника Голови Держфінпослуг Ірини Говорун, що транслювалося на телеканалі «Україна» 4 лютого. При обговоренні всі члени Ради були одностайними в тому, що висловлювання державного службовця високого рангу на адресу кредитних спілок, що прозвучали з уст І. Говорун, з точки зору ринку є некоректним, безвідповідальним та непрофесійним. Було прийняте рішення звернутись з листом-запитом до в.о. Голови Держфінпослуг з проханням прокоментувати позицію свого заступника, висловлену на телебаченні.

IV СВИСТУНІВСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ ПОЕЗІЇ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Цього року вже традиційно кредитна спілка «Українська народна каса «Сватова-Лучка» ініціювала підготовку до IV Свистунівського фестивалю поезії Т.Г.Шевченка.

Метою фестивалю поезії є вшанування творчої спадщини пророка українського народу Тараса Шевченка, виявлення творчо обдарованої учнівської молоді, розвиток її творчого потенціалу, виховання у молодого покоління українців поваги до державної мови і традицій свого народу.

Сватівське РО ВУТ «Просвіта» ім. Т.Г.Шевченка за підтримки ВУТ «Просвіта» ім. Т.Г.Шевченка (Голова — народний депутат П.Мовчан, м.Київ), Української Світової кооперативної Ради (Президент І.Ляшок, м. Нью-Йорк), українського мецената, отамана Крайової Громадської Патріотичної організації «Східне Козацтво України» (генерал-полковник С. Борисенко, м.Стаханів Луганської обл.), Національної Асоціації кредитних спілок України (Президент П.Козинець, м. Київ), кредитної спілки «Українська народна каса «Сватова-Лучка» (голова правління Д. Целютін, м. Сватове Луганської обл.), Сватівської райдержадміністрації Луганської області (Голова В. Мормуль, м. Сватове Луганської обл.) розпочинає підготовку до IV Свистунівського фестивалю поезії Т.Г.Шевченка.

Фестиваль пройде 22 травня 2012 року у с.Свистунівка Сватівського району Луганської

області біля пам'ятника Т.Г.Шевченка. Цей пам'ятник було встановлено першим в Луганській області (автор Овчаренко).

Учасники фестивалю змагатимуться у чотирьох номінаціях:

1. Поезія Т.Г.Шевченка:
 - ліричні мотиви в поезії Т.Г.Шевченка;
 - соціально-політичні мотиви в поезії Т.Г.Шевченка (мова — українська).
2. Поезія про Т.Г.Шевченка, Україну, рідний край (мовами світу).
3. Поезія про м. Сватове (мовами світу).

Вік учасників: учні шкіл та ПТУ.

Голова оргкомітету — Сергій Борисенко, генерал-полковник Крайової Громадської Патріотичної організації «Східне Козацтво України» (м. Стаханів Луганської обл.); заступники голови оргкомітету — Сергій Дзюба (м.Сватове Луганської обл.) та Володимир Гордійчук (с. Свистунівка Сватівського району Луганської обл.); члени Правління Сватівського РО ВУТ «Просвіта» ім. Т.Шевченка.

Голова журі — Володимир Семистяга, заслужений працівник освіти України, доцент Луганського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка (м. Луганськ).

Заступник голови журі — Микола Журба, доктор філософії Східно-Українського національного університету ім. В. Даля (м. Рубіжне) та Євген Дзюба, голова спостережної ради КС «Українська Народна каса «Сватова-Лучка» (м. Сватове).

Всі учасники отримають грамоти, книжку зі своїми світлинами та віршами учасників, добові. Переможці отримають грошові нагороди від 300 до 500 грн., книжки від ВУТ «Просвіта» ім. Т.Г. Шевченка, передплату на газети «Слово Просвіти» та «Козацька Варта», цінний подарунок від Голови Сватівської РДА, поїздку до Національного музею ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).

Заяви на участь приймаються:

— за адресою: 92600, м. Сватове Луганської обл., пл. Радянська, 1, РО ВУТ «Просвіта» ім. Т.Г. Шевченка;

— або на ел. адресу svatovoluchka@mail.ru, факс (06471) 3-10-00;

— або: 92600, м. Сватове Луганської обл., пл. Радянська 25, відділ освіти Сватівської РДА, тел. (06471) 3-18-81, e-mail: osvitu_svt@urt.net;

— або: 94095, м. Алмазне Луганської обл., вул. Терешкової, 29;

— або на ел. адресу cozackavarta@yandex.ua;

— або на моб. тел. 0994411163, Сергій Дзюба.

Термін подання заявок — до 01.05.2012 року.

В заявці потрібно указати прізвище та ім'я

учасника, додати світлину (фото), коротку біографію (до 80 слів), назву вірша, автора вірша, текст вірша.

Чекаємо пропозиції від спонсорів та меценатів, прізвища яких будуть вказані у книжці.

В рамках IV Свистунівського фестивалю поезії Т.Г. Шевченка КС «Сватова – Лучка» оголошує для дітей, онуків, правнуків (шкільного віку) членів кредитної спілки конкурс української вишивки (розмір не менше 20x20см).

Премія за перше місце — 1000 грн., 2 місце — 700 грн., 3 місце — 500 грн.

Для учасників фестивалю гостей, мешканців с. Свистунівка буде виступати молодіжний гурт «Козацька Родина» (м. Стаханів).

З повагою,

Сергій Дзюба,
заступник Голови оргкомітету
Свистунівського фестивалю поезії
Т.Г.Шевченка

20-РІЧЧЯ ВІДРОДЖЕННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Шановний читачу!

У 2012 році Україна святкує 20-річний ювілей відродження руху кредитних спілок. Сьогодні складно назвати точну дату безпосередньо відродження. Нагадаємо тільки хронологію подій, що сталися 1992 року.

Лютий 1992 року — на запрошення членів Президії Верховної Ради України Василя Євтухова та Володимира Пилипчука в Україну прибула перша спільна місія Всесвітньої ради кредитних спілок (ВРКС), Канадської кооперативної асоціації (ССА) за участю представників української кооперації США та Канади. Місію очолював Дін Махон.

Червень 1992 року — в Україні перебувала друга, більш численна місія (23 особи) Всесвітньої ради кредитних спілок та Канадської кооперативної асоціації за активною участю Централі українських кооператив Америки (ЦУКА), Української кооперативної ради Канади (УКРК) та Ради українських кооператив Австралії (РУКА). Місією керувала представник Канадської кооперативної асоціації Лісса Даннер.

За результатами другої місії 9 червня відбулося засідання всеукраїнського круглого столу ініціаторів відродження кредитно-кооперативного руху з більшості областей України. На засіданні було створено Оргкомітет по відродженню кредитних спілок України. Комітет очолив старший консультант Секретаріату Верховної Ради України Петро Козинець.

Ідея створення кредитної спілки вперше в незалежній Україні виникла ще наприкінці 1991 року у Голови правління банку «АЖІО» Станіслава Аржевітіна. На початку 1992 року однойменне ощадно-позичкове товариство вже розпочало свою діяльність.

В березні 1992 року була створена кредитна спілка на базі профспілки медичних працівників у м. Кривий Ріг. Ініціатор і Голова спілки — Валерій Кибальний.

В червні 1992 року було створено кредитну спілку «Вигода» на базі

Товариства «Просвіта» у м. Стрий Львівської області. Ініціатор і голова спілки — Петро Маковський.

14 жовтня 1992 року була здійснена перша спроба прийняти Закон про кредитні спілки на сесії Верховної Ради України. Автор законопроекту — Володимир Пилипчук. Проект Закону був відхилений провладною на той час «групою 239».

До кінця 1992 року в Україні формально та неформально існувало вже близько 10 кредитних спілок.

Тому 1992 рік по праву вважається роком відродження кредитно-кооперативного руху в Україні.

Офіційно, згідно з рішенням Екзекутиви Української світової кооперативної Ради урочисте святкування 20-річного ювілею відбудеться 20 серпня 2012 року у м. Києві.

До 20-річчя відродження кооперативного руху в Україні «Бюлетень кредитних спілок» відкриває постійну рубрику, в якій ми публікуватимемо матеріали про історію кооперації, її розвиток та відродження. В цьому номері ми пропонуємо вашій увазі дослідження генези української національної кооперації українського історика Павла Гая-Нижника, а також інтерв'ю з Головою правління найстарішої кредитної спілки України «АЖІО» Іриною Боголюбовою.

Учасники I-ї місії в Україну, лютий 1992р., у ВР України

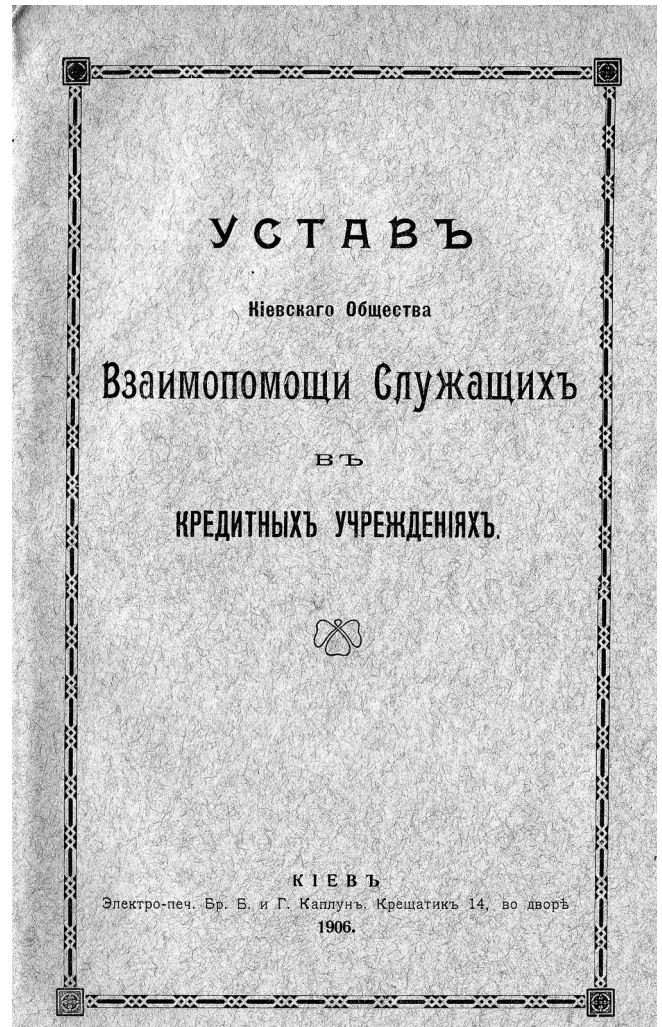
ЗАРОДЖЕННЯ І ЗАНЕПАД УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

Рубрику, присвячену 20-річчю відродження кооперативного руху в Україні відкриває матеріал про історію кооперації, її розвиток та відродження. Пропонуємо вашій увазі дослідження генези української національної кооперації українського історика Павла Гая-Нижника.

Зародження і становлення кооперативного руху в Україні відбувалося на межі двох століть – XIX-го та XX-го. Можливо, саме це зумовило таке тісне переплетення історії і долі нашої національної кооперації та державотворення. Українська кооперація виникла наприкінці XIX століття, як, власне, й організований новітній політичний рух українства. Разом із українським політикумом і культурою кооперація поборювала тенети утисків та обмежень ще на зорі свого поступу й набула не лише властивого кооперації економічного характеру взагалі, а й національного. Економічний панцир загниваючих політично-господарських організацій Російської та Австро-Угорської імперій, що панували на українських землях, гальмував розвій нового для них типу господарської організації мас, яка представляла якісно окрему здемократизовану форму економічного виробництва.

Український кооперативний рух, здавалося б, будучи в основі своїй чисто економічним, за таких умов логічно набув і національного характеру. Відтоді його поступ вже міцно був пов'язаний із поступом національно-політичним в Україні. Вочевидь саме це зумовило, що серед його піонерів та провідників були люди, які згодом стали визначними політичними діячами української державності, як то д-р Кость Левицький, Борис Мартос, Кость Мацієвич, Христофор Барановський, Сергій Бородаєвський, проф. Михайло Туган-Барановський, Юліан Павликовський та інші.

Наприкінці XIX ст. кооперативний рух, що зародився у Західній Європі, досяг українських земель. Тут він зустрів благодатний ґрунт для усіх форм свого розвитку серед населення, яке з ентузіазмом сприйняло його. Проте подібний тип господарської діяльності не був новим для українців, найстарішими різновидами якої ще у

XVI-XVIII століттях були столярні, мулярські, ковальські, крамареві артілі. Змогу розвитку кооперації на теренах Австро-Угорщини дав закон від 1873 року, а вже наступного (1874-го) року Товариство "Просвіта" у Львові (засновано 8 грудня 1868 р.) надрукувало, відповідно до вказаного закону, зразки статутів і ведення справ «забірково-господарських спілок». Вони стали юридичною підставою розвитку кооперації в Галичині до Першої світової війни. Згодом кооперативні господарства почали ширитися на усюму західноукраїнському терені.

Першу кооперативну крамницю міського типу "Народня Торгівля" було засновано у Львові інженером Василем Нагірним (2.I.1847 – 1921). Велику ролю у становленні кооперації в

Галичині відіграли західноукраїнський політик Юліян Павликовський (20.VII.1888 – 28.XII.1948, Мюнхен), а також відомий національно-політичний діяч, що згодом став головою уряду Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), Кость Левицький (17.XI.1859 – 12.XI.1941). К.Левицький керував Крайовим союзом кредитовим та “Центробанком”, був співзасновником Товариства взаємних обезпечень і кредиту “Дністер” та довголітнім членом його дирекції. Ці установи відіграли важливу роль у розвиткові кооперативного руху в Західній Україні.

На Великій Україні кооперація розпочала свою боротьбу за право функціонування, як різновиду економічної формації, також наприкінці XIX століття, але юридичні підстави для її розвитку з’явилися значно пізніше. Проте, національній кооперації в підросійській Україні доводилося змагатися за право існування не лише як економічній течії, але й як національній. Порівняно широке розгалуження української кооперації вимагало згуртування її у кооперативні союзи, які невдовзі й було створено. Втім, вони ви-

явились недовговічними через ворожу політику і заходи московського Центросоюзу. Як наслідок, 1913 року перші українські кооперативні союзи були змушені зліквідуватися і відродилися лише після Лютневої революції 1917 року.

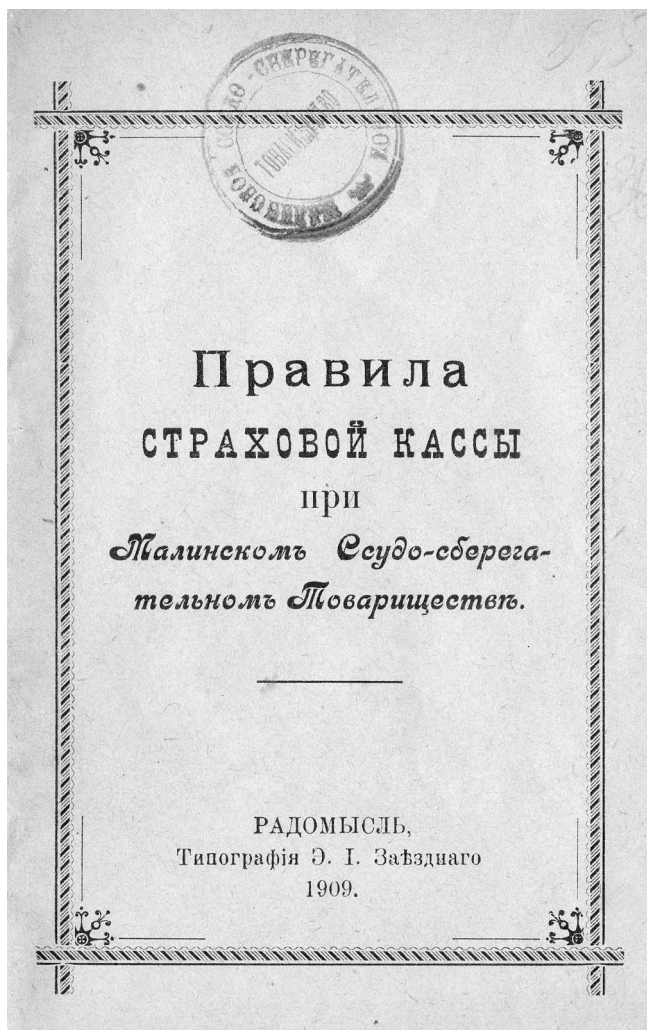
Однак такі складні обставини не змогли стати на заваді розвою кооперації взагалі. **Першим вітчизняним організованим кооперативом** було Споживче товариство, засноване 1864 р. у Харкові М.Беліним (1829-1904) та В.Козловим (1842-1920), які були обізнаними на прикладах західноєвропейської кооперації. 1866 року В.Козлов приїжджає до Миколаєва, де намагається започаткувати кооперативний рух. Тим часом 1868 року у Києві молодий доцент університету Святого Володимира М.Зібер організовує друге споживче товариство.

Споживчий кооперативний рух починає швидко ширитися в Україні, подібні товариства виникають у Харкові, Одесі, Полтаві, Миколаєві, Херсоні, Чернігові, Катеринославі, але їхній потенційний розвиток гальмують господарсько-економічні умови тогочасної Росії, що призводило до частого занепаду новоутворених товариств.

Особливому сплеску зростання споживчих кооперативів сприяла народно-демократична революція 1905-1907 років. Так, якщо 1905 р. в Україні діяло 480 споживчих кооперативів (1/2 сільські), то 1912 р. їх налічувалося вже 2 тис. 500, а 1914 року в губерніях підросійської України було 3 тис. 052 споживчих товариства (всього в імперії – 14 тис. 500 споживчих товариств).

Кооперативи України почали шлях свого об’єднання і загальної координації господарчої діяльності ще з 1908 р., коли у Києві утворився Перший Союз споживчих кооперативів, а згодом і другий такий же у Вінниці. Проте, як вже зазначалося, вони були змушені розвалитися внаслідок тиску центральної влади. Їхню роль прагнуло перебрати на себе утворене офіційно 1912 року в Харкові промосковського спрямування Потребітельское Общество Южной Росії.

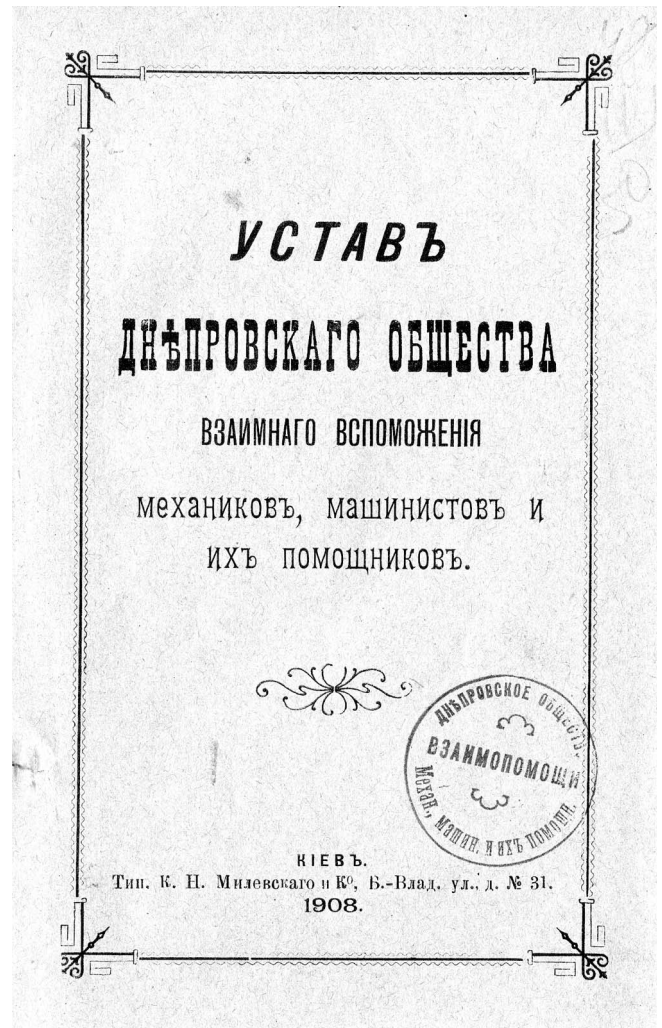
Кооперативний рух сколихнув село, яке тільки-но вибралося з кріпацтва, і який постав у вигляді спілок. Диференціація селянської маси сприяла зародженню двох типів сільськогосподарських кооперативних спілок: загального характеру і що займалися розвитком окремих галузей сільського господарства. Перша в Україні загальна сільськогосподарська спілка постала 1880 року у Харкові і згодом (до 1912 р.) перетворилася у міцну організацію.

Сільськогосподарські спілки загального типу неоднорідно опанували терени підросійської України. З 1020 сільськогосподарських спілок (з них спеціальних – 122) найбільше діяло на Полтавщині – 345, проте наступна за їхньою чисельністю губернія – Чернігівська, була заповнена ними вже у значно меншому обсязі (132 спілки), а найслабше сільськогосподарські спілки заповнили Волинь – лише 19 кооперативних спілок. Інша форма організації сільськогосподарської кооперації об'єднувала переважно заможну частину населення. Перша така спілка виникла 1897 року і на 1915 рік їхня чисельність сягнула 150-ти, найбільше з яких розташовувалися на Поділлі (32) та Київщині (30). Ці спілки займалися здебільшого постачанням та збутом продукції, виданням позик під товари тощо, а пізніше розвинулися й спеціалізовані спілки, що господарювали молочарством, заготівлею курей, вирощуванням буряків тощо.

Виробнича кооперація в Україні не набула до 1917 р. свого потенційного розвитку через відсутність юридичних підстав. Першу хліборобську артіль не лише в Україні, а й в усій Російській імперії, заснував 1894 року у с. Федварі на Херсонщині Микола Левитський (1859-1934) – активний учасник майбутніх українських кооперативних з'їздів і руху. На перших порах кількість виробничих кооперативів швидко зростала й на 1902 рік у Великій Україні налічувалося вже понад 125 виробничих артілей, але жодна з них не проіснувала більше за три роки. Певного поштовху розвитку міським трудовим артілям (перша виникла 1906 року у Києві) надали Закон про трудові товариства (1902 р.) та Статут про трудові товариства (1904 р.). Втім, виробничі артілі інженерів, службовців та інших міських кооперацій так і не змогли масово розвинутися.

Проте стрімко почала ширитися **кредитова кооперація**, яка взяла на себе ролю основного партнера для співпраці із щойно визволеним з кріпацтва селянством. Зародилася вона у вигляді ощадно-позичкових товариств, перше з яких утворилося 1869 року поміж міщанами м. Гадяча, що на Полтавщині. Велика потреба у грошових кредитах для звільненого села народила й сільські ощадно-позичкові товариства, а перша така кооперація постала 1871 року у с. Вереміївці на Катеринославщині. Того ж року Григорій Галаган створив Ощадно-позичкове товариство

у с. Сорочинці Прилуцького повіту на Полтавщині, яке розвинуло свою діяльність найбільш вдало. На 1908 рік це товариство мало 11 тисяч 924 члени й провадило господарчу працю у восьми волостях, а саме – у 25 селах. Проіснувало воно майже майже 60 років і лише навала більшовизму змусила товариство зникнути. Загалом же на Полтавщині виникло 14 ощадно-позичкових товариств. Усього ж у 80-х рр. XIX ст. в Україні, що перебувала під владою династії Романових, їх діяло 120 (причому 76 – на Чернігівщині й Херсонщині), чисельність яких до кінця століття зросла до двох сотень.

Перше ж вітчизняне кредитове товариство (згідно із законом від 1895 р.) було створене у 1897 р. в с. Іванківці на Полтавщині. До 1905 р. кредитових товариств налічувалося вже 370, а лише протягом вказаного року з'явилося ще 150 подібних товариств. Кредитова кооперація дістала в Україні широкого розвитку і через 10 років вона охоплювала 3 тисячі 412 товариств. Перший же Союз кредитової кооперації було створено 1901 року у Бердянську. Проте, згідно

із тогочасним російським законодавством, такі Союзи не мали змоги робити банківських операцій аж до 1911 р., коли лише з'явився відповідний на це дозвіл. Взагалі ж в Російській імперії Государственная Дума лише 1916 року ухвалила закон про кооперацію, що з'явився під назвою "Положення о кооперативных товариществах и ихъ союзахъ". Відсутність належної правової бази не давала довгі роки українським кооператорам Росії згуртуватися також й у національну спілку. Закон про з'їзди кооперативних інституцій (за умови реєстрації їхніх статутів) було випущено аж після перемоги Лютневої буржуазно-демократичної революції 1 вересня 1917 р. Тимчасовим урядом.

Нового поштовху розвитку української кооперації надала лише нова національна революційна влада. Щойно постала Українська Центральна Рада, як вже 20 березня 1917 р. нею було видано кооперативний закон, який створював правову підставу діяльності й з'їздам вітчизняних кооператорів. Визнаним лідером і теоретиком коопе-

ративного руху вже тоді був професор М. Туган-Барановський, який став й одним з організаторів першого з'їзду українських кооператорів.

*Перший Український Кооперативний з'їзд відбувся у Києві в травні 1917 р., а незабаром у серпні 1917 р. свою роботу провів вже Другий Кооперативний з'їзд. На з'їздах обговорювалися загальні робочі проблеми і опрацьовувалися плани подальшої розбудови кооперації в Україні. Одразу ж після I Кооперативного з'їзду розпочав діяльність як головна тимчасова організація всієї вітчизняної національної кооперації *Український Центральний Кооперативний Комітет (УЦКК)*, що зосереджував у своїх руках головні юридичні повноваження й відчутні дійові права щодо організації та координації кооперативного руху в колишніх російських губерніях України. УЦКК став також провідним ідеологічним центром української кооперації. Головою Комітету було обрано професора Михайла Туган-Барановського, а виконавчим директором став Борис Мартос. Український Центральний Кооперативний Комітет складався з трьох головних відділів, а саме: культурно-освітнього, ревізійного та страхового. Крім того в його рамках було створено п'ять спеціальних комісій: статистичну, фінансову, правничу, освітянську і соціальну. Друкованим органом УЦКК став науково-кооперативний журнал "Українська кооперація" (головний редактор М. Туган-Барановський).*

1917 рік дав могутній поштовх розвитку всіх галузей кооперації в Україні. За цей рік чисельність, наприклад, споживчих товариств збільшилася до 4 тисяч 873, а центром споживчої кооперації стає створена 6 травня 1917 р. організація під назвою "Дніпросоюз", який вже на січень 1918 р. здійснював фінансовий обіг у 5 млн. карбованців. Видавав півмісячник "Кооперативна зоря".

В середині 1917 р. створюється й фінансовий центр української кооперації з філіями в усіх великих містах країни – Український Народний Кооперативний банк (Українбанк). Організатором цієї центральної фінансової інституції вітчизняної кооперації і головою її правління був відомий український урядовець, перший генеральний секретар фінансових справ УНР Х. Барановський. При Українбанку, як і при "Дніпросоюзі", діяли спеціально створені ревізійні комісії – так звані "надзирні ради" (членом обох з них, наприклад, був також й інший політичний і державний діяч УНР, член Центральної Ради Б. Мартос).

Третім, сільськогосподарським, “китом” українського кооперативного руху став Перший Всеукраїнський Сільсько-Господарський Кооперативний Союз (скорочено – “Централ”), який було створено в січні 1918 року. Організатором і головою Ради “Централу” був відомий урядовий діяч УНР К. Мацієвич. Завданням собі “Централ” ставив широку сільськогосподарську діяльність, а також об’єднання сільськогосподарських кооперацій у єдину структуру та допомогу в утворенні кооперативів сільськогосподарського спрямування. Друкованим органом був двотижневик “Сільський господар”.

Заходами іншого визначного кооперативного фахівця Михайлова у 1917 р. у Києві було створено Перший Союз молочарських кооперативів, які почали зароджуватися в Україні лише щойно на початку ХХ століття. Проте протягом першого ж революційного року наступні молочарські союзи виникають в Одесі та Харкові, а за часів *Гетьманату (1918 р.)* вже активно діяло 112 таких кооперативних спілок.

Третій Український Кооперативний з’їзд відбувся в травні 1918 р. вже за нової форми української державності – Української Держави (Гетьманату) П.Скоропадського. З’їзд обміркував плани кооперативної діяльності за нових політичних обставин. Згідно його рішення у вересні 1918 р. на чолі з М. Туган-Барановським відбулися Установчі Збори Українського Центрального Кооперативного Комітету на яких було, між іншим, ухвалено заснувати Всеукраїнську Раду інструкторів та Кооперативний інститут. З жовтня 1918 р. УЦКК почав видавати ще й власний “Бюлетень”.

Нова влада, поклавши в основу своєї економічної політики збереження приватної власності і широкої економічної ініціативи, не загальмувала, а тим самим сприяла подальшому розширенню кооперативного руху в Україні.

Центрاليا споживчої кооперації “Дніпросоюз” до кінця 1918 р. збільшив свої обортові капітали з 5 млн. крб. (у січні 1918 р.) до 70 млн. крб., вкладаючи їх у різні галузі народного господарства, зокрема, у торговельну, промислову (велику миловарню з річною продукцією близько 200 тис. пудів у с. Куренівка під Києвом, фабрику взуття у столиці, що виробляла 100 тис. пар на місяць, фабрики білизни, трикотажу тощо). За Гетьманату у споживчій кооперації було задіяно близько 4 млн. членів (майже 11,5 % населення тогочасної Української Держави), що були об’єднані у 15 тисяч кооперативних товариств.

Таблиця 1. Динаміка розвитку товариств споживчої кооперації у Великій Україні

1866 рік	1
1905 рік	480
1912 рік	2.500
1914 рік	3.022
1917 рік	4.873
1918 рік	15.000
1920 рік	15.200

Зростала й пересічна чисельність членства на один споживчий кооператив: 1914 рік – 112 членів, 1917 рік – 227 членів, 1918 рік – 303 члени. Крім того, 1918 року було створено ще два загально регіональних споживчих кооперативних союзи: Одеський Обласний Союз (Одосоюз) та Чернігівський Край-Союз.

Проте, із встановленням більшовицького режиму кооперативний рух почав підпорядковуватися державним структурам. Невдовзі ж, офіційний Кооперативний комітет України 7 квітня 1920 р. скасував так звані обласні союзи, в тому числі й “Дніпросоюз”.

Зміцнішали кредитові спілки. Головно за рахунок накопичення капіталу, а разом з їхніми інвестиціями міцнів й кооперативний рух. Так, у 1918 році 3 тис. 300 кредитових спілок розпоряджались основним капіталом у 8 млн. 500 тис. крб., а його балансова сума становила більш як 185 млн. 500 тис. карбованців.

Найбільше ж розгорнулися сільськогосподарські кооперативи, які були об’єднані у 7 окружних союзів. Головний серед них, “Централ”, у 1918 р. навіть викупив за 17 мільйонів німецьких марок фабрики сільськогосподарських машин Гена.

Зростала кількість і виробничих кооперативів, хоча й темпи її були меншими за потенційно можливі. У 1918 р. в Україні діяло понад 300 виробничих кооперативів у вигляді різноманітних артілей. Перші подібні кооперативи – “Співробітники Авто-діла” в Києві та фабрично-промисловий “Фанроко” в Катеринославі – були офіційно зареєстровані, відповідно, 5 червня та 9/22 червня 1918 року. Влітку 1918 р. в столиці постали будівельний кооператив “Оселя” і більш потужне “Будівельно-Технічне Транспортне та Комісійне Товариство у Києві”. Головний же центральний орган виробничої кооперації Трудовий Союз – було утворено лише влітку буремного 1919 року в Одесі за ініціативи відомого вітчизняного кооперативного та громадського діяча С.Бородаєвського. Саме він й очолив Трудовий Союз. Основною метою союзу була допомога виробничим кооперативам України.

По всій країні набули великої популярності різні та мішані кооперативи. У 1918 р. мішані кооперації становили об’єднання з 41 кооперативного союзу, а різно-рідні складали 42 кооперативні союзи, з яких було: на

Харківщині – 53, Київщині – 43, Поділлі – 33, Чернігівщині – 28, Херсонщині – 26, Катеринославщині – 26, Полтавщині – 17, Волині – 15, у Таврії – 12 кооперативів. Серед різних і мішаних були й інтернаціональні кооперативи, як, наприклад, україно-чесько-польське кооперативне товариство “Укчеполь” у Сумах чи Чеське Здолбунівське Ссудо-Зберігальне Товариство, що діяли, зокрема, у 1918 році.

Щодо вирішення проблеми виходу української кооперації на міжнародний ринок, то у 1918 р. для репрезентації вітчизняних союзів і провадження операцій за кордоном було створено Асоціацію Кооперативних Централь Союзів України (АЦУКС). До її складу увійшли три кити тогочасної української кооперації – “Дніпросоюз”, “Українбанк” та “Централ”.

Крім вищенаведених, 1918 р. у Києві виник також Всеукраїнський Страховий Союз, що мав завдання організувати загальне кооперативне страхування (асекурацію). Його членами могли стати будь-які кооперативні союзи та товариства, але розмір обов'язкового паю, що сплачувався членом Союзу, визначали загальні збори, а відповідальність членів дорівнювала подвійній сумі гарантованих премій.

В травні 1918 р. у Києві постав Всеукраїнський Кооперативний Видавничий Союз “Книгоспілка”, що налічував 36 членів (кооперативних організацій і союзів із 474 паями). Втім, через листопадовий протигетьманський заколот Директорії та Січових Стрільців і спричинене ним повстання “Книгоспілка” спромоглася видати лише 43 різноманітні книги і не встигла розширити свою діяльність. Загалом же, під час короткого існування (сім з половиною місяців) Гетьманату, за даними УЦКК, кооперативні союзи видали 36 журналів та газет. Найвпливовішими з них серед кооперативів були, окрім часописів різних окружних кооперативів та союзів, “Сільський господар” (“Централ”), “Кооперативна зоря” (“Дніпросоюз”), “Українська кооперація” (УЦКК) і, звичайно, Бюлетень Українського Центрального Кооперативного Комітету. Крім того, як подає УЦКК, протягом 1918 р. кооперативні союзи відкрили 14 книгарень, а 70 кооперативних видавництв випустило періодично і з перервами 273 назви газет, журналів, бюлетенів, листків. Багато було надруковано й книг, з яких тільки-но “Книгоспілка” видала 43 назви, “Дніпросоюз” – 40 назв, Полтавська кооперативна спілка – 41 назву книги.

1918 рік став найбільш плідним для усілякого роду кооперативної діяльності й відзначних в історії українського кооперативного руху його найбільш динамічним зростанням. Цього року у Великій Україні діяло 22 тисячі кооперативних товариств, що охоплювали 60 % населення, об'єднаних у 253 окружних союзи різних типів та ступенів.

Серед них: споживчих – 120, кредитових – 43, різних – 42, мішаних – 41, сільськогосподарських – 7 окружних союзи. З усіх кооперативних союзів 7 було Всеукраїнськими, а у 127 кооперативних союзах налічувалося 11 млн. 667 тис. членів з основним капіталом у 14 млн. карбованців.

Таблиця 2.

Динаміка зростання кооперативних товариств у Великій Україні

1866 рік	1
1900 рік	450
1910 рік	2.100
1915 рік	6.860
1917 рік	9.200
1918 рік	22.000
1920 рік	22.300

Рік 1919-й не приніс кооперативному рухові відчутних успіхів. То був час великої і запеклої громадянської і зовнішньої війни в Україні, виникнення яких восени 1918 р. призвело до інтервенції Червоної (більшовицької) та Добровольчої (денікінської) армій російського імперського, відповідно, інтернаціоналізму та націонал-колоніалізму. Українська Народна Республіка, що вдруге постала в грудні 1918 р. на чолі з Директорією, вела безпрецедентну за трагізмом боротьбу за право України на власну державність, а українців – на самобутність і незалежне життя. Своє право на свободу і єдність з Великою Україною виборювала під Карпатами Галицька Армія ЗУНР. Від остаточних наслідків цієї борні залежала й доля українського кооперативного руху...

Національно-визвольна боротьба українського народу завершилася поразкою і втратою державності. На терені України більшовиками було проголошено маріонеточну Українську Соціалістичну Радянську Республіку (УСРР). За радянської влади вже у 1920 р. кооперація потрапила під жорсткий контроль держави. Потім настав 1922 рік, коли не стало навіть паперової суверенності УСРР, а далі – голод 1922-го, колективізація, голодомор 1932-1933 рр., 1937-й... Вітчизняна кооперація народилася із зародженням національно-політичного руху, розквітла в часи його перемоги і втратила свою незалежність разом із втратою її Україною. Українська кооперація ніколи не була державною, проте завжди залишалася державотворчою, державницькою і загальнонародною.

Павло Гай-Нижник,

доктор історичних наук.

Опубліковано у журналі «Київська старовина», 2003 р.

КРЕДИТНА СПІЛКА АЖІО: 20 РОКІВ ВПЕВНЕНOSTІ

Від початку 90-х років минулого століття і по сьогоднішній день мешканці міста Києва отримують якісні фінансові послуги у найстарішій кредитній спілці – КС АЖІО. Наша бесіда – з головою правління кредитної спілки АЖІО Іриною БОГОЛЮБОВОЮ, свідком і безпосереднім учасником процесу становлення кредитної кооперації в незалежній Україні.

рію кредитного руху, вирішив відродити ощадно-позичкові товариства в Україні, і запропонував створити таке товариство співробітникам банку для покращення їхнього добробуту. Це то-

— Пані Ірино, з початку діяльності кредитної спілки АЖІО у 1992 році та з моменту реєстрації у Міністерстві юстиції та Національному банку України весною 1993 року ми оперуємо поняттям «відродження кредитної кооперації в Україні». Розкажіть, будь ласка, про те, як усе відбувалося.

— Перший Голова правління банку АЖІО Станіслав Михайлович Аржевітін завжди цікавився історією кредитного руху, оскільки він сам родом із м. Колочави Закарпатської області, а історичні факти свідчать про те, що кооперативний рух бурхливо розвивався саме на Західній Україні, у тому числі й на Закарпатті. Через багато років Станіслав Михайлович, вже будучи банкіром за покликанням і освітою, досконально вивчивши питання, всерйоз зацікавився рухом кредитних спілок в Україні.

Ідея створення позичкового товариства з'явилася у С.М. Аржевітіна ще у 1991 році, коли у нашій молодій державі відбувалося становлення банківської системи. На той час ще не існувало поняття «кредитних спілок», а фахівці оперували поняттям «ощадно-позичкові товариства». С. Аржевітін, вивчаючи всесвітню істо-

 МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ УПРАВЛІННЯ ЮСТИЦІЇ В М. КИЄВІ	
СВІДОЦТВО ПРО РЕЄСТРАЦІЮ	
КИЇВ	
ДУБЛІКАТ.	
СВІДОЦТВО про реєстрацію об'єднання громадян	
№ 29 квітня 1993 р.	
№ 2	
Назва об'єднання: Спілка "АЖІО".	
Вид об'єднання громадян:	
Територія, на яку поширюється діяльність об'єднання громадян: м. Київ та Київська область.	
Постійно діючий центральний статутний орган об'єднання: Дирекція спілки: м. Київ, вул. Лесюва, 9.	
(повна назва, адреса) Дублікат видано "16" червня 2000 року. Начальник управління С.В.Сидорук Д. М. СОКУРЕНКО	
	

вариство, яке приймало б вклади, видавало кредити, забезпечуючи при цьому свої операції круговою відповідальністю учасників. Того ж року цю ініціативу було підтримано. Колектив співробітників банку тоді був невеликий, він складав близько 14-17 осіб. Потрібно сказати, що це був унікальний випадок, коли співробітники банку створили кредитну спілку. Адже у всьому світі кредитні спілки є конкурентами невеликих банків. Тоді позитивну роль зіграло те, що працівники банку АЖІО вже мали достатньо фінансових знань і вірне бачення процесу кооперації коштів. На додаток, на відміну від сьогодення, у той час не існувало сильного регуляторного пресингу.

— Який статус мало тоді ваше товариство?

— Ощадно-позичкове товариство банку АЖІО не було штатною одиницею чи підрозділом банку, це була окрема зареєстрована юридична особа із власним Статутом (див. с.16) та розрахунковим рахунком. Існування позичкового товариства при банку в жодному разі не завадило роботі самого банку.

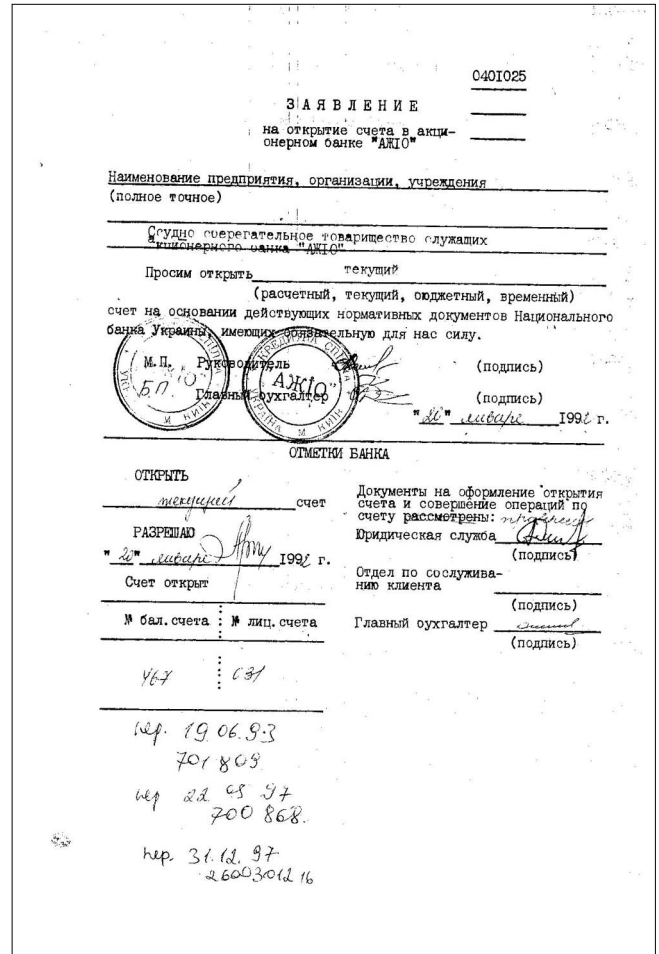
Пам'ятаю, як під час Першої української світової конференції кредитних спілок, у 1994 році, були вкрай здивовані представники української кредитної спілки зі США, коли дізналися про функціонування нашої кредитної спілки при банку. Для них була нонсенсом паралельна робота таких фінансових установ.

— Яким чином Ви пов'язали свою долю з кредитною спілкою?

— 31 березня 1992 року я почала працювати у банку АЖІО, тоді ж мені розповіли про позичкове товариство і запропонували стати його членом. Я одразу погодилася, тому що перспективи розвитку цієї фінансової установи були очевидними.

Спочатку наше позичкове товариство обслуговувало лише співробітників банку АЖІО та членів їх сімей. Поступово ситуація змінювалася, банк почав зростати, кількість його працівників суттєво збільшилася. У березні 1994 року я стала директором кредитної спілки АЖІО.

Оскільки моїм основним місцем роботи тривалий час лишався банк, робота у кредитній спілці і для мене, і для інших її працівників базувалася на громадських засадах.

— Як Вам працювалося в умовах відсутності законодавства і невідповідності ринку?

— Оскільки поле членства поширювалося на співробітників банку та членів їх сімей, ми не мали жодних ускладнень. І навіть пізніше, коли позичкове товариство було перереєстроване у кредитну спілку, співробітники банку, які були середнім прошарком населення за рівнем достатку, продовжували досить активно користуватися її послугами. І хоча у банку кредитні ресурси були дешевшими, людей приваблювала спрощена система видачі кредитів. До того ж поняття «споживчого кредитування» було абсолютно новим для українців, у банках кредитування фізичних осіб тоді було відсутнє. Проте скоро стало зрозумілим, що отримати кредит і одразу купити необхідну річ буде дешевшим, аніж тривалий час накопичувати кошти, які потроху «з'їдає» інфляція, та й ціни не стояли на місці.

Унікальною особливістю нашої установи було ще й те, що і у спілці, і у банку працювали одні й ті ж самі люди. Тому робота була абсолютно прозорою. Пригадуючи перші роки діяльності нашої кредитної спілки, не можу не подякувати особисто Ользі Михайлівні Лук'яненко, яка то-

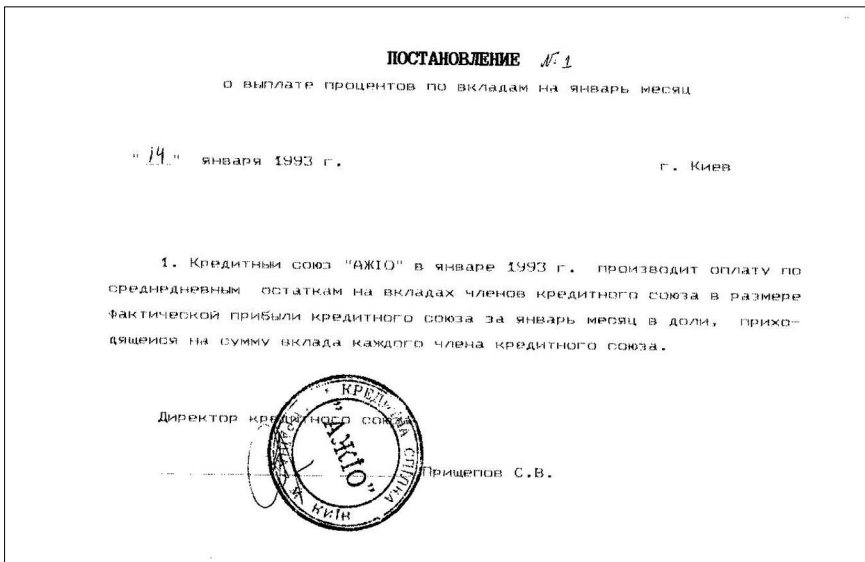
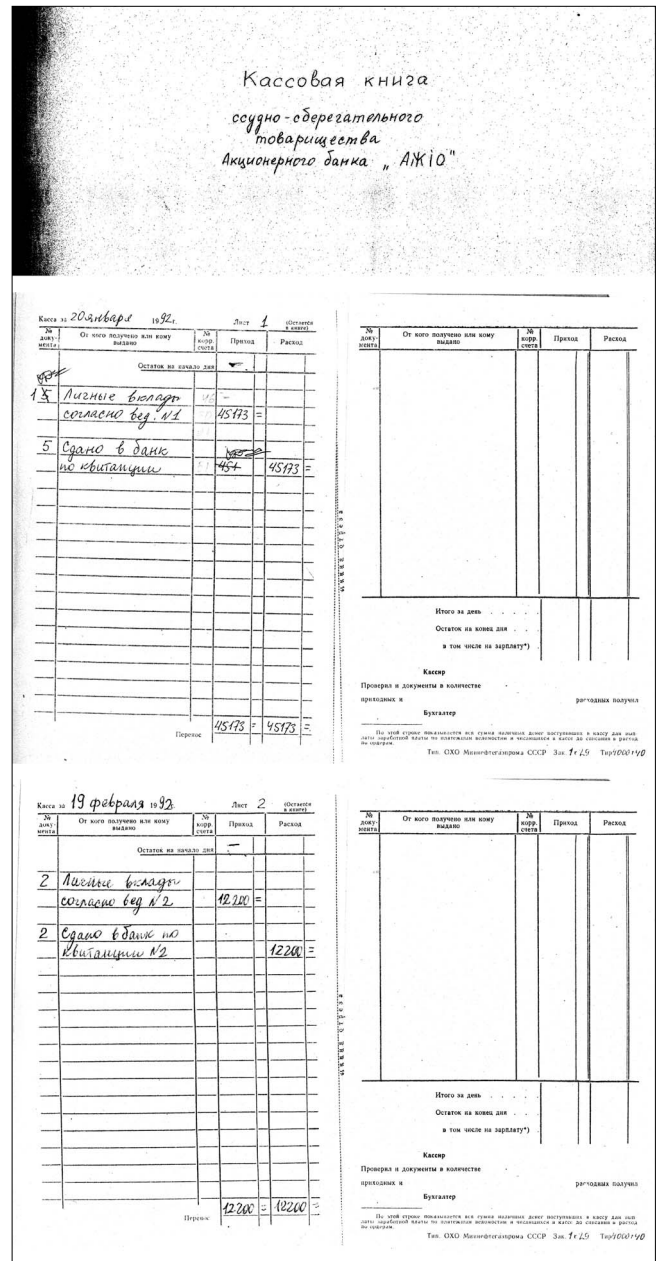
го часу була головним бухгалтером банку «АЖІО». Ольга Михайлівна була серед засновників ощадно-позичкового товариства «АЖІО», завжди надавала фахову допомогу і сьогодні є активним членом нашої кредитної спілки.

— На роки діяльності кредитної спілки АЖІО припало дві економічні кризи. Як виходили зі становища у 90-х?

— Кризу 1998 року наша кредитна спілка навіть не відчула, і цьому сприяло ряд факторів. По-перше, усі члени спілки — перевірені співробітники, яким можна було довіряти. Навіть у разі найменшої затримки платежів ситуації розглядалися індивідуально, усе вирішувалося шляхом діалогу, відтермінування виплат тощо. По-друге, наша спілка була невеликою, що допомогло їй уникнути крупних фінансових потрясінь.

— Ваше ощадно-позичкове товариство уже три роки працювало на ринку, коли у 1994 році було створено Національну асоціацію кредитних спілок України. Якими були ваші відносини і що стимулювало увійти до складу об'єднання?

— Голова правління банку АЖІО С. Аржевітін та Президент НАКСУ П. Козинець були знайомі задовго до створення Асоціації, вони спільно працювали в Оргкомітеті по відродженню кредитних спілок України. З НАКСУ у нас із самого початку були добрі стосунки. Керівництво Асоціації постійно запрошувало нашу кредитну спілку на всілякі заходи, активно залучало до

усіх подій спілчанського життя, ми постійно отримували консультативну допомогу від фахівців Асоціації. І хоча у банку працювала достатньо сильна команда юристів та фінансових спеціалістів, які завжди допомагали у питаннях роботи спілки, численні законодавчі нововведення, а згодом і створення Держфінпослуг вимагали додаткових знань та максимальної концентрації саме на нюансах діяльності кредитних спілок. Керівництво банку мало свої завдання, а кредитної спілки — свої. Стало очевидним, що лише НАКСУ в змозі надава-

ти нам всебічну підтримку, і рішенням спостережної ради кредитна спілка АЖІО стала членом Національної асоціації кредитних спілок. Це була довгоочікувана подія для всіх її учасників.

— **Що можете сказати про сьогоднішню роботу КС АЖІО?**

— Сьогодні кредитна спілка АЖІО стабільно працює. На її роботу не вплинули ні криза 90-х років, ні 2008. Лише коли у 2004 році банк АЖІО змінив власника, звільнилась велика кількість його співробітників. Тоді, на жаль, пройшов відтік членів кредитної спілки, що спричинило зменшення активів. І було прийняте рішення змінити ознаку членства для нашої кредитної спілки: членами кредитної спілки тепер можуть бути громадяни, що постійно проживають у м. Києві.

Проте, на мою думку, розмір установи не є головним показником її діяльності. Головне — це стабільність. Серед членів нашої кредитної спілки є навіть такі, хто прийшов до нас у середині 1990-х років, і це говорить лише про довіру до нас та нашої справи.

— **Поділіться, будь ласка, з колегами, секретом сталості вашої установи.**

— Говорячи про роботу кредитної спілки, я

завжди проводжу паралелі з роботою у банку. В обох випадках секрет сталості — у довірі людей та прозорості роботи. Найголовніше у нашій справі — не плутати громадське з особистим, тобто у власному гаманці — власні гроші, а у касі кредитної спілки — гроші людей, які вам довірили. Адже, приходячи до кредитної спілки, люди не лише покращують власний добробут, а й допомагають заробляти кошти вам. Про це ніколи не можна забувати, хоч би у якому становищі ви не опинилися. Не можна допускати, щоб гроші ставали сенсом життя. Можливо, це прозвучить як анахронізм, проте я вважаю, що сенс життя — у любові та довірі, у теплих людських взаємовідносинах.

СТАТУТ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ "АЖІО"

ЗАРЕЄСТРОВАНО:

Управління юстиції
Київської міської
державної адміністрації
Свідоцтво № 2

Начальник управління
ПІДПИС Д.М. Сокурєнко
« 7 » КВІТНЯ 1993 р.

м. печаті

**КРЕДИТНА СПІЛКА
«АЖІО»**

м.Київ-1993 р

1. Загальні положення

1.1 .Кредитна спілка «АЖІО», далі Спілка, є добровільною, громадською некомерційною

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Протокол № 1
від 1 березня 1993 р.
Директор кредитної
спілки «АЖІО»

ПІДПИС С. В. Прищєпов

організацією.

1.2. Спілка є юридичною особою, діє на підставі закону України «Про об'єднання громадян» і несе відповідальність по своїх зобов'язаннях перед державними, кооперативними, громадськими об'єднаннями та фізичними особами в межах внесків своїх членів.

1.3. Спілка має окремий баланс, рахунки і інші рахунки, печатку з повною назвою Спілки: Кредитна спілка «АЖІО», зареєстрована за адресою:

м. Київ, 252011, вул. Лєскова, 9.

1.4. Спілка має можливість вступати до об'єднань кредитних спілок, міжнародних та українських союзів з метою координації своїх дій та охорони інтересів власних членів.

1.5. Територія дії — м. Київ і Київська обл.

2. Мета та завдання

2.1. Спілка засновується з метою задоволення та

захисту соціальних та економічних інтересів своїх членів.

2.2. Основними напрямками діяльності Спілки є:

- позичково-зберігальна;
- придбання та продаж цінних паперів;
- страхова;
- фінансова та інші види діяльності, не заборонені діючим законодавством.

3.Членство

3.1. Кожен громадянин може стати членом Спілки. Для вступу в члени він повинен письмово звернутися до Дирекції Спілки з заявою, в якій він погоджується виконувати всі вимоги статуту Спілки.

3.2.Кандидат приймається в члени Спілки після:

- ухвалення більшістю голосів членів Дирекції Спілки;
- сплати вступного внеску;
- сплати засновницького внеску.

3.3. Кожен член Спілки має один голос.

3.4. Член Спілки має право:

- обирати та бути обраним до керівних органів Спілки;
- члени Спілки можуть отримувати різноманітні фінансові послуги від Спілки.

3.5. Член Спілки зобов'язаний:

- виконувати Статут Спілки;
- своєчасно покривати заборгованість по позичках, наданих йому Спілкою.

3.6. Кожен може вибути з числа членів Спілки по:

- своєму бажанню;
- рішенню Загальних Зборів на підставі порушення положень Статуту Спілки.

3.7. Бажаючі вийти з числа членів Спілки повинні звернутися письмово до Дирекції щонайменше за 1 місяць.

3.8. В разі отримання позики до повного її повернення, член Спілки не має право вийти з неї.

3.9. Власні кошти вибуваючому члену Спілки повертаються через місяць після звернення з заявою чи рішенням Загальних Зборів.

3.10. Відсотки на засновницькі внески нараховуються на перший день місяця, в якому повертаються ці внески та виплачуються наприкінці фінансового року.

4.Структура та органи керування Спілкою

4.1. Спілка керується:

- Загальними Зборами Спілки;
- Дирекцією Спілки.

4.2. Загальні Збори вважаються правомочними за наявності щонайменше 2/3 членства Спілки. Загальні Збори розпочинаються обранням Голови Зборів.

4.3. Загальні Збори можуть бути:

- чергові: наприкінці кожного року для перевірки та затвердження звіту дій Спілки за минулий рік, вибір членів Дирекції та ревізійної комісії на наступний рік і для обговорення питань стосовно змін і доповнень статуту Спілки;
- позачергові: для прийняття рішень щодо надзвичайних питань, які мають бути розв'язані негайно.

Позачергові Збори скликаються на вимогу Дирекції чи за бажанням щонайменше 1/3 членів Спілки.

4.4. Дирекція Спілки повідомляє членів про день Загальних Зборів та про перелік питань для розгляду за тиждень до Зборів.

4.5. Загальні Збори мають право:

- приймати доповнення та зміни до Статуту Спілки;
- приймати рішення про ліквідацію Спілки;
- приймати рішення про вступ та вибуття з членів Спілки;
- вибирати членів Дирекції та ревізійної комісії;
- схвалювати пропозиції Дирекції щодо відшкодування збитків Спілки;
- приймають рішення розподілення прибутку Спілки;
- розглядають річну доповідь Дирекції та схвалюють програму діяльності Спілки на наступний рік;
- розглядають інші питання.

4.6. Кожен член Спілки може пропонувати до обговорення на Зборах питання стосовно діяльності Спілки, якщо він попередить про це Дирекцію за 3 доби до Зборів.

4.7. Кожен член Спілки має один голос незалежно від суми вкладу.

4.8. Постанови Загальних Зборів приймаються простою більшістю голосів присутніх членів, за виключенням питань щодо доповнень та змін положень статуту Спілки та ліквідації Спілки, котрі потребують щонайменше 2/3 голосів членства.

4.9. Всі члени Спілки зобов'язані виконувати постанови Загальних Зборів.

4.10. Дирекція Спілки складається з 3-х дійсних членів Дирекції та 2-х кандидатів в члени. Якщо присутні дійсні члени Дирекції, кандидати мають право дорадчого голосу.

4.11. При відсутності дійсних членів Дирекції кандидати набувають право повного голосу.

Якщо відсутній дійсний член Дирекції, то право його голосу переходить до відповідного кандидата. Якщо відсутні дійсний член Дирекції і відповідний кандидат, то їх право голосу переходить до іншого кандидата.

4.12. На перших річних Загальних Зборах проводиться заміна 3 членів Дирекції, якщо вони відбуваються не раніше, як за 9 місяців після Установчих Зборів. В наступні роки проводиться заміна по чергово 2 чи 3 членів Дирекції.

4.13. Члени Дирекції поміж себе вибирають Голову Дирекції. Постанови Дирекції набирають чинності тільки за умов присутності на засіданні Голови та щонайменше ще 2-х інших членів Дирекції і вони затверджені більшістю голосів членів Дирекції на тому засіданні.

На випадок рівності голосів голос Голови Дирекції має перевагу.

4.14. Члени Дирекції можуть бути звільнені з посади до закінчення строку, на який їх було обрано на підставі рішення Загальних Зборів.

4.15. Обов'язки Дирекції поширюються на:

- прийом в членство Спілки;
- прийом вкладів, внесків та переказів в касу Спілки;
- придбання на кошти Спілки цінних паперів, просування коштів Спілки до депозитів банку,
- повернення вкладів членів з нарощеними відсотками;
- надання довідок на прийом грошей в Спілку;
- ведення бухгалтерського обліку Спілки, як це запроваджено законом;
- листування по справах Спілки;
- виконання наказів та постанов Загальних Зборів згідно цього Статуту;
- розв'язання питань з приводу надання позик;
- визначення відсоткових стоп по вкладах, позичках і депозитах.

4.16. Постанови Дирекції приймаються в вигляді

протоколів за підписом членів Дирекції.

4.17. Чергові засідання Дирекції проводяться щонайменше один раз на місяць.

4.18. Ревізійна комісія вибирається Загальними Зборами з числа членів Спілки на 1 рік. Вона складається з 3 членів, які вибирають з свого числа Голову.

4.19. Ревізійна комісія контролює ведення бухгалтерської документації, дотримання порядку в позиковій політиці.

5. Майно, кошти

5.1. Кошти Спілки складаються з:

5.1.1. Вступних внесків.

5.1.2. Засновницьких внесків.

5.1.3. Внесків членів Спілки.

5.1.4. Спонсорських внесків.

5.1.5. Позичок банків та підприємств.

5.1.6. Прибутків, отриманих по операціях Спілки.

5.1.7. Інші надходження.

5.2. Вступні внески вносяться кожним бажаним вступити до Спілки готівкою до каси. Цей внесок не повертається при вибутті з числа членів Спілки.

5.3. Виплата засновницького внеску є обов'язковою умовою вступу в члени Спілки та користування її послугами. Розмір внеску та порядок його виплати визначається Дирекцією Спілки. При вибутті з членів Спілки засновницькі внески повертаються відповідно розділу 3 Статуту.

5.4. Нарахування дивідендів на засновницькі внески здійснюється наприкінці фінансового року, тобто 31 грудня.

5.5. Кошти Спілки використовуються для:

— надання позичок;

— створення резервного фонду;

— витрати, пов'язані з функціонуванням Спілки;

— реалізації інших напрямків діяльності Спілки.

5.6. Позичку може отримати тільки член Спілки. Бажачі отримати позичку мусять письмово звернутися до Дирекції. В заяві повинно бути вказано:

— потрібну суму і мету, на яку планується витратити позичені гроші;

— строк, на який потрібні гроші;

— довідку щодо заробітної плати за останні 3 місяці;

— інші роз'яснення на вимогу Дирекції.

5.7. Дирекція має право схвалити позичку в повному обсязі чи частково.

5.8. Дирекція має право вимагати від члена Спілки додаткового забезпечення потрібної члену позички у вигляді:

— заяви до головного бухгалтера на безготівковий переказ грошей на п/р Спілки з відрахуванням із зарплати в рахунок сплати боргу Спілці згідно плану повернення позички;

— заяви-поручительства від іншого члена Спілки;

— гарантійного листа підприємства, де працює позичальник;

— страхового полісу на особисте майно чи закладного листа на особисте майно.

5.9. Надання позичок робиться в порядку надходжень заяв і при наявності вільних коштів в Спілці. Якщо є кілька заяв на позичку одночасно, в першу чергу позички надаються тим, кому потрібна позичка меншого розміру і вона більш забезпечена, чи буде сплачена в коротший строк.

5.10. Відсоткова ставка по позичках визначається Дирекцією.

5.11. Сплата позички має бути в строк чи достроково.

При зяттягненні сплати позички боржнику може бути

дозволено відкласти сплату її, але не більше, як на 2 місяці. За строк відкладення сплати позички боржник повинен сплачувати додатково пеню 0,5 відсотка від несплаченої вчасно суми за кожен день.

5.12. Якщо не буде можливості дозволити відкласти сплату позички через необхідність повернення вкладів вибуваючим членам, чи відкладення сплати було дозволено і той строк відкладення сплати вже скінчився, то надається пільговий строк в 1 тиждень, по закінченні якого Дирекція негайно починає повертати борг:

— з капіталу, який належить боржнику;

— з інших видів забезпечення, згідно умов надання позички.

Якщо коштів не буде досить для повернення позички, збитки приймаються на рахунок членів Спілки.

5.13. Чистий прибуток від всіх операцій протягом фінансового року має бути розподілений таким чином:

— щонайменше 5 відсотків має бути перераховано до резервного фонду з тим, щоб він дорівнював щонайменше 15 % суми коштів на ощадних рахунках до запитання і суми ще не повернених позичок наприкінці фінансового року;

— залишок призначається для сплати дивідендів по засновницьких внесках.

5.14. Резервний фонд належить Спілці і створюється для відшкодування збитків, якщо вони не з надвишкою видатків над прибутками.

5.15. Резервний фонд не може бути розподілений між членами Спілки в іншому випадку, ніж ліквідація Спілки.

5.16. Крім загального резервного фонду на підставі рішення Дирекції може бути створений особовий резервний фонд.

5.17. До загального резервного фонду перераховуються вступні внески і частка загальних прибутків Спілки, визначена Загальними Зборами наприкінці року.

5.18. Дирекція веде бухгалтерський облік, звітність і діловодство згідно з законодавством України і несе відповідальність за їх чинність.

5.19. Дирекція Спілки щомісячно підбиває баланс, щорічно (не менше, як за 1 місяць до проведення Загальних Зборів) звітує про результати фінансово-господарчої діяльності Спілки.

6. Порядок внесення змін та доповнень у Статут

6.1. Зміни та доповнення до Статуту вносять Загальні збори.

6.2. Для внесення змін та доповнень до Статуту потрібно 2/3 голосів присутніх членів Спілки.

7. Припинення діяльності Спілки

7.1. Реорганізація проводиться за рішенням Загальних Зборів.

7.2. Діяльність Спілки припиняється:

— за рішенням Загальних Зборів (щонайменше 2/3 голосів) членів Спілки;

— за рішенням судових органів при виявленні порушень діючого законодавства.

7.3. Після відшкодування всіх збитків, сплати боргу встановленим шляхом залишки на рахунок Спілки мають бути розподілені таким чином:

— повернення внесків;

— повернення нарослих відсотків по внесках;

— повернення засновницьких внесків.

1 березня 1993 р.

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, "ВМОНТОВАНИЙ" В РАМКИ ПОРЯДНОСТІ

«Кредитна спілка «Теребовля» ось уже п'ятнадцятий рік користується заслуженим авторитетом серед теребовлянців. Колектив від самого початку створення спілки очолює професіонал своєї справи Станіслава Володимирівна Шахоріна. Жінка привітна, надзвичайно комунікабельна, завжди налаштована на позитив і оптимізм. За плечима у пані Станіслави — більше сорока років праці у фінансовій сфері, неабиякий досвід роботи, яким охоче ділиться з молодими колегами кредитного руху.

Та не тільки улюбленій роботі віддається сповна ця усміхнена теребовлянка. Вона ще й у душі — лірик, любить квіти, багато читає, у вільний час подорожує, побувала у багатьох країнах світу. Тішитися успіхами дорослих дітей і внуків, які спішать до матері і бабусі по мудрість життєвих порад. На вогник і для приємного спілкування часто приходять у кредитну спілку її друзі, знайомі. І для всіх господиня кредитівки знаходить час, підтримає словом, увагою, порадою». Так розповіла про голову правління КС «Теребовля» газета «Воля» Теребовлянської районної ради.

15-річчя своєї діяльності кредитна спілка «Теребовля» відзначатиме 6 квітня цього року. Триває передсвяткова підготовка, а тим часом Станіслава Володимирівна люб'язно погодилась відповісти на запитання «Бюлетеня».

— Кредитну спілку «Теребовля» створено у 1997 році. Що надихнуло на відкриття фінансової установи, хто підтримав цю ідею?

— У той час особливо гостро стояло питання фінансового захисту людини, її сім'ї, і саме кредитна спілка стала захисною фінансовою структурою. Перші наші кроки були дуже складні: брак коштів, мізерні активи, праця на добровіль-

них засадах, побоювання, невпевненість у завтрашньому дні. Навіть був момент, коли стояло питання «Бути чи не бути спілці?».

Наша кредитна спілка розпочинала свою роботу в орендованому приміщенні площею 6 кв. м, без належних побутових умов. За перші три роки ми тричі міняли приміщення. А у 2000 році придбали дві квартири, відтоді наша адреса незмінна. Сьогодні у спілці 5 працівників, кожен має окремий кабінет, є операційний зал, комфортні умови і повне технічне забезпечення.

— Розкажіть, будь ласка, про початок роботи КС «Теребовля». Як проводилась просвітницька та пропагандистська робота, які маркетингові засоби використовувалися, якою була реакція людей на пропозиції кредитної спілки?

— Початок був невпевнений, хоч сам процес роботи із вкладами і кредитами був нам добре

знайомий. Перше оголошення в районній газеті про прийом вкладів дав невеличкий поштовх, згодом ми прийняли на роботу бухгалтера і справа пішла. Та лишень процес поживавшав, як долар зріс удвічі. Знову населення спантеличилось і знову стало тихо в кредитній спілці. Але так було недовго — на успіх почали працювати, як пропагандисти, члени наших виборних органів. Колектив працівників, які щоденно були об'єднані спільною метою і орієнтовані на успіх справи, доклали всі свої зусилля для роботи. І, як наслідок, сьогодні наша кредитна спілка має 6 100 членів і 4 500 тис. грн. в активах, продуктивні активи спілки за рік обертаються двічі.

Для поліпшення якості роботи і підвищення фахового рівня працівники нашої спілки постійно беруть участь у фахових лекціях, семінарах, тренінгах з підвищення кваліфікації. Постійні семінари в НАКСУ, навчання в Польщі, Канаді — одна зі складових успіху нашої КС.

Пропагандистську роботу ведуть кожен наш працівник і член виборного органу щодня, щогодини, не як сплановану цілеспрямовану дію лекційного типу, а як дружню розмову між іншими членами спілки. І це дає ефект.

Кожен маркетинговий крок завчасно ґрун-

Делегація американських КС - наші гості

товно вивчається, йде серйозна підготовка. Ось приклад. В селах району масово йшла газифікація. А оскільки ми традиційно маємо тісні зв'язки з головами сільських Рад, є можливість отримувати інформацію щодо порядності позичальників. В с. Могильниця Тербовлянського району сільський голова М.С. Струнь, завчасно погодивши питання з нами та розглянувши його на сесії сільради, склала списки на 60 осіб на отримання кредиту на газифікацію житла. Щоб реалізувати цю процедуру, працівники нашої кредитної спілки виїхали в село і за один день видали кредити 60 особам на суму 210 тис. грн. Згодом ці люди отримали ще по два кредити, оскільки газифікація відбувалася поетапно: до села, по селу і аж потім у будинки. Ці кредити виявилися найточнішими у плані сплати в строк.

Ті кредити, які видані нашою кредитною спілкою за увесь період її діяльності, — це величезна допомога населенню району, якщо взяти до уваги те, що комерційні банки, які є в нашому місті, протягом останніх 5-6 років взагалі не кредитують населення.

Чергове засідання спостережної ради за участю Т.Підзамецького (Торонто)

— Які, на Вашу думку, людські якості допомогли благополучно розпочати та вивести на високий рівень кредитну спілку?

— Позитивні людські риси завжди рухають будь-яку справу тільки вперед. В даному випадку я веду мову про професіоналізм, який «вмонтований» в рамки порядності.

Ось тут якраз нам всім треба вміти вислухати людину до кінця. Це мистецтво, цьому не вчить жоден учбовий заклад. Таке вміння породжує довіру до нас і нашої справи, за бажанням під час розмови від людини можна почути все про неї, її сім'ю, спосіб життя, а це дуже важливо.

Організована, злагоджена співпраця правління, спостережної ради і комітетів веде до росту фінансових показників, виконання всіх нормативів Держфінпослуг. За всі роки роботи наша кредитна спілка не зазнала «падіння», навіть криза 2009 року не зменшила активів і доходів спілки.

Достатність капіталу при нормі 10 % становить 27,1 %, коефіцієнт платоспроможності при нормі 7 становить 27,9 %. Резервний капітал становить 23,3 %. Миттєва і короткострокова ліквідність значно перевищують норму.

Всі працівники правління і виборних органів мають вищу, в основному економічну освіту. Мені і головному бухгалтеру, в минулому банківським працівникам, працювати з ними легко і приємно. Вони мають величезний досвід керівної роботи з людьми, виважені, терплячі, патріо-

Почесна президія чергових загальних зборів КС

ти не тільки кооперативного руху, але і України. Саме цього я бажаю всім іншим кредитним спілкам, бо це також складова успіху.

— Чи можете виділити декілька факторів, які того часу сприяли становленню кредитної спілки?

— У становленні нашої кредитної спілки величезну роль відігравали самі працівники і члени виборних органів. Наше становлення — це цілий комплекс заходів, які спрацьовують щоденно і кожен раз по-новому.

По-перше, якщо член спілки, який має авторитет у місті, сказала будь-де — на зборах, на базарі або біля церкви: «якщо маєш лишні гроші, то поклади в нашу спілку і за відсотки оплатиш комунальні послуги», то, звичайно, до цих слів люди прислухаються. Або «якщо потрібні кошти — йдіть в кредитну спілку, вас гарно і швидко обслужать» — теж спрацює обов'язково.

По-друге, поїздки в Польщу, Канаду (м. Торонто) на навчання і для обміну досвідом — це теж елемент для росту авторитету спілки. Інформація про це поширюється на численних засіданнях, зборах, потрапляє на шпальти газет, і люди, потенційні члени КС, не лишаються байдужими.

По-третє, велику вагу має авторитет членів виборних органів і правління. Їх робота на керівних посадах в районі, знання людей і громадська позиція впливають на збільшення членства. З такими людьми працювати

В кредитну спілку прийшов Святий Миколай

легко і цікаво, тим більше що від них ми чуємо багато розумних економічно обґрунтованих пропозицій.

По-четверте, не можна не пригадати із вдячністю про дитячий танцювальний ансамбль «Зорепад», який протягом шести років рекламував нашу кредитну спілку на різноманітних районних оглядах, святкових концертах і навіть на всеукраїнських фестивалях, де він займав призові місця. Натомість діти безкоштовно відпочивали в таборах. На жаль, вони виросли і вже не танцюють, але славу нам принесли.

— **Чи наважилися б Ви починати справу в сучасних умовах?**

— Я по натурі оптиміст і вважаю, що жити проблемами людей і відчувати пульс життя нашого суспільства — це норма для працівника кредитної спілки.

Недаремно кредитна спілка є доступною і прозорою фінансовою структурою, якій довіряють. Ми стараємося, щоб кожен наш член дивився у майбутнє впевнено. Девіз кредитного руху «Свій до свого по своє» актуальний у всі часи. Тому створення кредитної спілки сьогодні — теж актуальне, адже наш народ, як і в 1997 році, очікує фінансової підтримки, сподівається на нас.

— **У кінці січня КС «Теребовля» пройшла переліцензування у ДФП, з чим Вас щиро вітаємо! Наскільки гладким був цей процес?**

— Спасибі! Переліцензування — це завжди скрупульозна робота. Ми не забували про це ще в період дії ліцензій. Намагались працювати так, щоб під час перевірок до нас не виникало претензій. На щастя, нас супроводжувала Фортуна.

Сама підготовка матеріалів до переліцензування тривала не один день, ми усвідомлювали, що це робота на перспективу. У підготовці нам допомагав знаний юрист В.І. Бойчук, дякуємо йому за це. У результаті протягом місяця ми отримали дві ліцензії, строк дії яких становить 5 років. Держфінпослуг — теж спасибі!

— **В Україні велика кількість спілок не входять до жодного з професійних об'єднань. КС «Теребовля» входить до складу одразу двох асоціацій. Що дає Вашій кредитній спілці членство в них?**

В просторих кабінетах спілки

— Дійсно, наша кредитна спілка входить одразу до двох професійних об'єднань — НАКСУ і ВАКС. Мабуть, це явище не зовсім типово, але, як бачимо, можливе. Це є одностратне волевиявлення членів нашої кредитної спілки. Як кажуть в народі, «вік живи, вік навчайся». Ми досягли добрих результатів завдяки тому, що отримуємо від об'єднань велику допомогу для практичної роботи. Коли працюєш у своїй кредитній спілці — все нібито робиш, як годиться, але, поспілкувавшись з фахівцями асоціацій, бачиш: і тут, і там потрібно дещо доробити.

Що стосується розміру членських внесків — звичайно, сума більша, ніж сплачують інші кредитні спілки, але багаж знань також більший, і усе це йде на користь громаді.

— **Ви щира і позитивна людина, яка добре знає свою справу і має величезний досвід. Яке буде Ваше напутнє слово колегам?**

— На завершення хочеться подякувати НАКСУ і ВАКС, які з нами співпрацюють, надають своєчасні і грамотні консультації.

А своїм колегам в кредитних спілках бажаю здоров'я і оптимізму для здійснення своїх планів і задумів, розуміння і терпіння для досягнення максимально очікуваних фінансових результатів роботи.

Щиро запрошуюю всіх наших друзів у м. Теребовлю, що на Тернопільщині. На вулиці Наливайка 8/2 вас чекають фанати кредитно-кооперативного руху. Телефонуйте нам: 03551-229-46, 220-38.

НАВЧАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЦЕНТРУ НАКСУ

Для покращення якості послуг, які надають кредитні спілки в Україні, підвищення професійного рівня працівників кредитних спілок Навчально-методичний центр НАКСУ (НМЦ НАКСУ) систематично організовує навчальні семінари. З року в рік сотні керівників та спеціалістів кредитних спілок беруть у них участь, отримуючи чималий багаж знань та корисної фахової інформації.

Протягом 2011 року НМЦ НАКСУ загалом було підготовлено та проведено 8 навчальних семінарів, у яких взяли участь майже 300 працівників кредитних спілок. Крім того, відбувалося супроводження навчання керівників та головних бухгалтерів кредитних спілок за програмою підвищення кваліфікації, погодженою із Держфінпослуг, а також працівників, відповідальних за проведення фінансового моніторингу в кредитних спілках. По закінченню навчання та після здачі іспитів на відповідність знань професійним вимогам усі учасники отримали кваліфікаційні свідоцтва встановленого зразка.

До вітчизняного законодавства, у тому числі й того, що регулює діяльність небанківських фінансових установ, постійно вносяться зміни та доповнення. Інколи досить складно самотужки розібратися у їх тонкощах та особливостях застосування. Останнім часом багато уваги приділя-

ється питанню захисту персональних даних. Відповідний Закон набрав чинності на початку 2011 року, проте нововведення і досі потребує роз'яснень та коментарів. Тому протягом минулого року досить затребуваними стали семінари-практикуми «Організація системи захисту персональних даних в кредитних спілках» за участю фахівців юридичного та фінансового департаментів НАКСУ та представників Державної служби України з питань захисту персональних даних. Крім того, особливо цікавими для слухачів були семінари по організації фінансового моніторингу в кредитних спілках та застосування норм Податкового кодексу в кредитних спілках.

Загалом тематика семінарів визначалася, виходячи з поточної ситуації на ринку кредитних спілок з урахуванням законодавчих нововведень та побажань потенційних учасників навчальних заходів. Для зручності слухачів ряд семінарів було проведено у регіонах — Севастополі, Івано-Франківську та Луганську. Кредитні спілки, які не змогли взяти участь у навчальних семінарах НМЦ НАКСУ, мали змогу отримати матеріали семінарів поштою.

У 2012 році Навчально-методичний центр НАКСУ продовжує навчальну роботу для працівників кредитних спілок. Зокрема, у I кварталі заплановано семінари щодо актуальних питань у проведенні загальних зборів у кредитних спілках у 2012 році та подання звітності до Держфінпослуг через web-інтерфейс.

Підготувала Дарина Гайдук

СЕМІНАР "ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ У 2012 РОЦІ"

15 лютого 2012 року у приміщенні Київського міжгалузевого інституту підвищення кваліфікації відбувся семінар "Організація та проведення загальних зборів у 2012 році", організований Навчально-методичним центром НАКСУ. У семінарі взяли участь більше 50 представників кредитних спілок України.

Матеріал викладали Віце-президент НАКСУ, Голова правління ОКС НАКСУ Людмила Кравченко та керівник юридичного департаменту НАКСУ Олег Новодворський.

Актуальність семінару зумовлена тим, що законодавчі зміни та окремі питання, з якими протягом останнього часу зіткнулися у своїй діяльності кредитні спілки, вимагають внесення змін до базових документів кредитних спілок та прийняття рішень, які є прерогативою загальних зборів членів кредитних спілок.

Під час семінару були докладно висвітлені питання підготовки до проведення загальних зборів членів кредитної спілки, зміни до статуту, внутрішніх положень та процедур кредитної спілки, щодо оприлюднення кредитною спілкою річної фінансової звітності, річної консолідованої фінансової звітності та аудиторського висновку, специфіка застосування окремих норм трудового законодавства та соціального захисту в кредитних спілках та ряд інших.

Перед учасниками семінару з інформацією про поточну ситуацію на ринку та діяльність НАКСУ виступив Президент НАКСУ Петро Козинець.

Загалом учасники семінару отримали вичерпну інформацію щодо багатьох законодавчих нововведень, їх практичного застосування, відповіді на свої запитання та ґрунтовні збірники методичних матеріалів, підготовлені фахівцями НАКСУ.

Після закінчення семінару його учасники поділилися своїми враженнями з «Бюлетенем».

Андрій ГУБКО, юрист кредитної спілки «МОЯ РОДИНА», м. Чернігів:

— Цього року наша кредитна спілка проходить переліцензування у ДФП, а до цього процесу потрібно ґрунтовно підготуватися. І в цьому нам надають вагому підтримку ось такі навчальні заходи.

Враження від семінару дуже позитивне. Напередодні загальних зборів це суттєва допомога працівникам кредитної спілки. Під час сьогоднішнього семінару отримали багато корисної інформації та прояснили для себе ряд хвилюючих питань, зокрема, стосовно оформлення довіреностей. Хочу сказати, що спеціалісти НАКСУ завжди викладають матеріал зрозуміло і доступно.

Світлана ХАРЧЕНКО, голова правління кредитної спілки «Гетьман», м. Прилуки Чернігівської області:

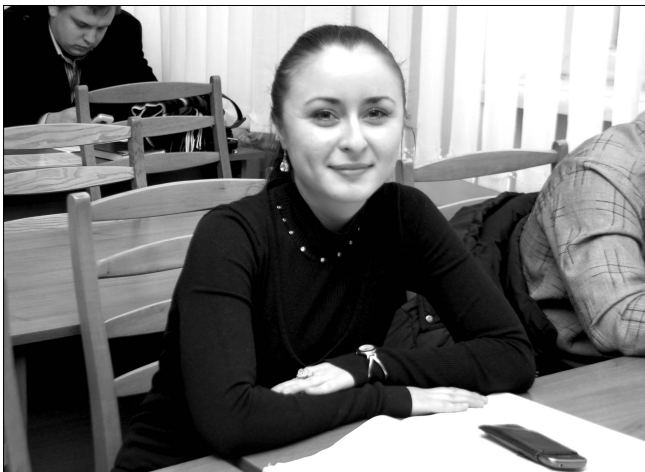
— Незабаром у нашій кредитній спілці пройдуть загальні збори. А у зв'язку з численними змінами

у чинному законодавстві і через брак необхідних знань та допоміжних матеріалів ми постійно беремо участь у навчальних заходах НАКСУ. До того ж, у штаті нашої кредитної спілки немає власного юриста, тому у вирішенні всіх питань юридичного характеру нам допомагають фахівці юридичного департаменту Асоціації. Завдяки супроводу фахівців НАКСУ діяльність нашої кредитної спілки не викликає нарікань, вона повністю відповідає чинному законодавству.

На сьогоднішньому семінарі розглядається важлива і об'ємна тема, проте завдяки доступній подачі інформації та активному діалогу зі слухачами вона добре засвоюється. Також корисним є спілкування з колегами щодо різних ситуацій, які повсякчас виникають у кредитних спілках.

Ельвіна МАХСУДОВА, кредитний інспектор кредитної спілки «ЮРТ», м. Білогорськ АР Крим:

— Їдучи на цей семінар, я мала декілька питань стосовно процедури проведення загальних зборів. У кредитній спілці я працюю нещодавно, тому відчуваю потребу отримати якнайбільше інформації від досвідчених фахівців НАКСУ. Сам семінар побудований цікаво, є можливість досконально розібратися у тому чи іншому питанні. Мене особисто цікавило питання аудиту у кредитній спілці, потрібні були роз'яснення та рекомендації, які і надали у повному обсязі спеціалісти НАКСУ. Позитивним є те, що під час семінару учасники ставлять багато питань, таким чином у розглядуваних темах не лишається білих плям.

Оксана БУЛАЄНКО, голова правління кредитної спілки «Господар», смт Макарів Київської області:

— Я задоволена усіма семінарами, які проводить НАКСУ. Тут дійсно ми взаємо багато но-

вого, активно контактуємо з представниками інших кредитних спілок. Завдяки активності наших законотворців такі навчальні заходи є дуже актуальними. Крім того, обов'язково візьмемо участь у наступних семінарах бухгалтерської тематики, також корисним було б навчання з трудового законодавства.

Олена МАСЛОВА, голова правління кредитної спілки «Івано-Франківська», м. Івано-Франківськ:

— Наша кредитна спілка увійшла до складу НАКСУ минулого року. Кожен семінар, який проводять фахівці Асоціації, — це пізнання чогось нового. Уся інформація чітко структурована, викладачі чітко формулюють думки, що робить складну тему легкою для розуміння. Жодна поїздка на навчальний захід не буває марною. Навіть декілька слів, не кажучи вже про величезний масив інформації, яку ми отримуємо тут, обов'язково йде на користь нашій роботі. Про це, до речі, красномовно свідчить і кількість слухачів, які приїхали до Києва з усієї країни. Я дуже вдячна фахівцям НАКСУ за такі потрібні семінари, які є сильною базою знань для щоденного використання у кредитних спілках.

АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВСТВА В ПИТАННІ ОБРОБКИ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ

26 квітня 2006 року Комітет міністрів Ради Європи вирішив започаткувати день захисту персональних даних, який відзначається тепер щороку 28 січня.

Ця дата відповідає річниці відкриття для підписання Конвенції Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та Додаткового протоколу до неї щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних (Конвенція 108 як її називають у Європі) — відкриття для підписання Конвенції відбулось 28 січня 1981 року.

Конвенція ратифікована 43 державами-членами Ради Європи та відкрита для підписання будь-якими країнами світу. Нещодавно до даного процесу долучилася і Україна.

1 січня 2011 року набрав чинності Закон України від 01.06.2010 р. № 2297 «Про захист персональних даних» (далі — Закон), який визначає поняття персональних даних (далі — ПД), баз ПД, а також регулює відносини, пов'язані із захистом ПД під час їх обробки.

При цьому дія Закону не поширюється на діяльність зі створення баз ПД та обробки ПД у цих базах:

- фізичною особою — виключно для непрофесійних особистих чи побутових потреб;
- журналістом — у зв'язку з виконанням ним службових чи професійних обов'язків;
- професійним творчим працівником — для здійснення творчої діяльності.

Нагадаємо, що відповідно до Закону, до *персональних даних* відноситься фактично будь-яка інформація про фізичну особу, що дозволяє його ідентифікувати (відрізнити від інших). Це

досить широке визначення, в зв'язку з чим у власників баз ПД можуть виникнути деякі складності. Так, ПД можуть бути відомості про ім'я, дату та місце народження, місце проживання й роботи, освіту, а також про національність, релігійність, сімейний стан, стан здоров'я і т. д.

Що стосується визначення *баз ПД*, воно також подано досить широко — це практично будь-які систематизовані ПД (як в електронному вигляді, так і у вигляді картотеки).

Причому потрібно зазначити, що як мінімум одна база ПД фізичних осіб є у кожного роботодавця. Це база персональних даних співробітників, яка формується під час оформлення їх кадрових справ. Але в залежності від роду діяльності компанія може бути власником й інших баз даних: клієнтів, контрагентів і т. д.

Поняття *обробки ПД* включає в себе будь-які дії, що здійснюються в інформаційній системі або картотеках ПД: збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптація, зміна, оновлення, використання та поширення/розповсюдження, знеособлення, знищення відомостей про фізичну особу.

Відповідно до Закону, *об'єктами захисту* є лише ті персональні дані, які обробляються та вносяться в базу ПД.

Які відомості відносяться до персональних даних?

Закон не містить поділу ПД на загальні та спеціальні, як це зроблено, наприклад, у російському та європейському законодавстві. Частково на це може вказувати тільки поняття загальних і особливих вимог до обробки ПД (ст. ст. 6, 7 Закону). До останніх відносять ПД про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство у політичних партіях і професійних спілках, а також дані, що стосуються здоров'я чи статевого життя.

У цілому персональні дані можна *розділити на наступні категорії*:

за природою даних	- об'єктивні дані про фізичну особу (біометричні дані, стан банківського рахунка і т. п.); - суб'єктивні дані про фізичну особу (автобіографія, характеристика, матеріали атестації, опис особистих якостей фізичної особи, досє і т. д.)
за джерелами даних	- відомості, що містяться в первинних (загальнодоступних джерелах, отриманих від самого суб'єкта) та інших джерелах (наприклад, іншій базі) про фізичну особу
за способами обробки даних	- відомості в алфавітно-цифровому форматі; - відомості у графічному форматі; - відомості в фото- і кіно-, аудіо- та відеоформаті і т. п.
за формою обробки даних (по носіях)	- відомості на паперових носіях; - відомості на електронних носіях; - відомості на магнітних носіях; - відомості на оптичних носіях і т. п.
за вимогами до обробки даних	- відомості, щодо яких застосовуються загальні вимоги обробки згідно із Законом; - відомості, щодо яких (згідно зі ст. 7 Закону) застосовуються особливі вимоги обробки
за зв'язком із фізичною особою	- відомості, що стосуються фізичної особи безпосередньо (особиста справа працівника, запис у базі даних медичної установи, банківський рахунок фізичної особи і т. д.); - відомості, що стосуються фізичної особи опосередковано (реєстраційний запис про право власності на об'єкт нерухомого майна, записи відеоспостереження в суспільних місцях, записи на обслуговування автомобіля і т. д.)

Крім того, персональні дані можна *класифікувати за категоріями інформації, що обробляється*:

- 1) знеособлені та/або загальнодоступні ПД;
- 2) ПД, що дозволяють ідентифікувати суб'єкта ПД;
- 3) ПД, що дозволяють ідентифікувати суб'єкта ПД й отримати про нього додаткову інформацію, за винятком ПД, що відносяться до категорії 4;
- 4) ПД, що стосуються расової, національної приналежності, політичних поглядів, релігійних і філософських переконань, стану здоров'я, інтимного життя.

Залежно від категорії ПД, що обробляються, визначається, який рівень захищеності бази є необхідним для створення умов захисту ПД. Детальніше у розділі «Захист персональних даних».

Що таке обробка персональних даних?

Загальні вимоги до організаційних та технічних заходів захисту ПД під час їх обробки в базах ПД їх володільцями та розпорядниками визначено в Типовому порядку обробки персональних даних у базах персональних даних, який затверджено наказом Мін'юсту від 30.12.2011 р. № 3659/5.

Відповідно до визначення, даного в Законі, обробка персональних даних включає в себе будь-які дії, що здійснюються в інформаційній системі або картотеках ПД: збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптація, зміна, оновлення, використання та поширення, знеособлення, знищення відомостей про фізичну особу.

При цьому підставою виникнення права на обробку ПД є виключно:

- згода суб'єкта ПД на обробку його даних, надане власнику бази в певному порядку;
- право на обробку ПД у відповідності з Законом і виключно в інтересах національної безпеки, економічного добробуту і прав людини;
- необхідність захисту життєво важливих інтересів суб'єкта ПД до моменту, коли отримання згоди на обробку ПД від суб'єкта стане можливим.

Якщо з другим і третім пунктами все зрозуміло, то щодо першого варто дати пояснення. Але перед цим от про що.

Власниками бази ПД можуть бути фізичні особи — підприємці, самозайняті особи або юридичні особи. Саме власники баз затверджують цілі обробки ПД, визначають склад даних, процедури їх обробки, а також забезпечують захист таких даних.

Будь-яка база ПД повинна бути зареєстрована в Державній службі з питань захисту персональних даних (далі — Служба). Чинна на сьогодні процедура реєстрації баз не передбачає передачу Службі ПД фізичних осіб. Фактично передаються тільки загальні відомості про базу, зокрема інформація про: мету збирання даних, яким чином ПД будуть зберігатися, чи можуть вони передаватися третім особам та ін. Такі відомості вказуються в заяві встановленого зразка. Форма такої заяви передбачає досить детальну інформацію не тільки про саму базу, але й про її власника та розпорядників.

Деякі слова варто сказати про суб'єктів ПД. Це виключно фізичні особи, щодо яких здійснюється обробка їх ПД:

- наймані працівники;
- платники податків і зборів;
- клієнти, покупці;

- споживачі, абоненти;
- пацієнти;
- пасажери;
- суб'єкти відносин у сфері страхування;
- суб'єкти фінансових відносин;
- суб'єкти відносин у сфері реклами (рекламодавці, рекламовиробники, розповсюджувачі, споживачі);
- члени політичних партій, громадських, релігійних організацій;
- вихованці освітніх установ (учні, студенти, абітурієнти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти, докторанти, випускники) і т. д.

Щодо суб'єкта ПД у власника бази існує зобов'язання сповіщати про дії з його ПД: у разі передачі даних третій особі, у разі зміни, знищення ПД або обмеження доступу до них.

Але якщо передача даних здійснюється за запитом під час виконання завдань оперативно-розшукової або контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом або обробка ПД здійснюється з історичною, статистичною або науковою метою, такий обов'язок у власника бази не виникає. Однак тут є умова — використання ПД з історичною, статистичною або науковою метою може здійснюватися тільки у знеособленому вигляді.

При цьому кожний суб'єкт ПД має право на доступ до своїх даних, а також на пред'явлення мотивованої вимоги щодо зміни або знищення своїх ПД власником або розпорядником бази, якщо дані обробляються незаконно або є недостовірними.

Збирання ПД — одна із складових процесу їх обробки, яка передбачає дії з підбору або упорядкування відомостей про фізичну особу та внесення їх до бази ПД.

Важливо, що обсяг ПД, які можуть бути включені до бази, визначається умовами згоди суб'єкта.

Яка виглядає згода суб'єкта ПД?

Як вже було сказано, обробка даних про фізичну особу без його на те згоди, за винятком випадків, встановлених Законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини, не допускається.

Обробка даних може здійснюватися тільки з конкретною метою, з якою ознайомлений суб'єкт ПД і згоду на яку надав. Це означає, що в разі зміни мети обробки необхідно заново отримати згоду суб'єкта.

У Законі визначено, що така згода повинна бути задокументована, але це не означає, що вона може бути тільки на паперовому носії:

а) документ на паперовому носії з реквізитами, які дозволяють ідентифікувати цей документ і фізичну особу. Добровільне волевиявлення суб'єкта ПД завіряється його підписом;

б) електронний документ, включаючи обов'язкові реквізити документа, що дозволяють ідентифікувати цей документ і фізичну особу. Добровільне волевиявлення фізичної особи про надання дозволу на обробку його ПД завіряється електронним підписом суб'єкта;

в) відмітка на електронній сторінці (в електронному файлі), яка обробляється в базі на основі програмно-технічних рішень, які, в свою чергу:

- не дозволяють обробку ПД доти, поки суб'єкт ПД не виконає дії, що підтверджують надання їм відповідної згоди;

- забезпечують реєстрацію дій суб'єкта ПД і цілісність протоколів реєстрації таких дій.

Згода суб'єкта на обробку його ПД також є підставою виникнення права на їх використання, яке передбачає будь-які дії власника бази для обробки цих даних. Використання ПД власником бази повинно здійснюватися тільки у разі створення умов для захисту цих даних.

Стосовно періоду зберігання ПД в базі, він може бути різним: до 3 років, до 10, до 70, більше 70 років, довічне зберігання або ж інший проміжок часу. Однак тут повинен діяти принцип терміновості зберігання: ПД не повинні зберігатися довше, ніж це необхідно. Саме по собі зберігання передбачає дії по забезпеченню цілісності даних і відповідного режиму доступу до них.

Захист персональних даних

Забезпечення захисту ПД в базі ПД від незаконної обробки, а також від незаконного доступу до неї покладено на власника цієї бази (ст. 24 Закону). При цьому визначено, що в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, організаціях, установах і на підприємствах усіх форм власності визначається структурний підрозділ або відповідальна особа, яка організовує роботу, пов'язану із захистом ПД при їх обробці, відповідно до Закону. Таким чином, необхідно призначити відповідальну посадову особу за наявності на підприємстві бази ПД та визначити це в спеціальному внутрішньому документі.

Забезпечення умов для захисту ПД у базах не вирішується реалізацією певної сукупності заходів, а є постійним процесом, який представляє комплекс організаційних, програмно-технічних і нормативно-методичних заходів.

Основні етапи побудови системи захисту ПД

1. Обстеження бази ПД:
 - аналіз внутрішніх документів;
 - оцінка відповідності існуючих засобів захисту ПД;
 - визначення переліку ПД, що підлягають захисту;
 - визначення ступеня участі персоналу в обробці ПД і режиму доступу до них.
- За результатами етапу формується **звіт**, в якому міститься опис поточного стану захисту персональних даних, а також рекомендації по усуненню виявлених недоліків і порушень.
2. Визначення вимог безпеки ПД:
 - класифікація баз ПД;
 - розробка моделі загроз ПД;
 - розробка вимог до системи захисту ПД.
3. Безпосередньо сама розробка системи захисту ПД.
4. Впровадження системи захисту ПД.
5. Супровід системи захисту ПД.

При такому досить складному комплексі побудови системи виникає питання, кому довірити впровадження захисту ПД? Тут можливі два варіанти.

Перший — самостійно, тобто силами спеціалістів компанії. У такому випадку потрібні спеціалісти в галузі захисту ПД. Також необхідно брати до уваги, що такий проект, швидше за все, реалізовується вперше, тому відсутність досвіду проектування і впровадження подібних систем може істотно ускладнити завдання.

При цьому існує ризик неправильно оцінити та класифікувати загрози безпеці, неправильно вибрати клас захисту і т. д. А це, в свою чергу, може привести або до завищення вартості системи захисту, або до виявлення порушень з боку контролюючих органів, які вимагатимуть їх усунення.

Другий — із залученням незалежної компанії, що спеціалізується на технічному захисті інформації. Це дозволить насамперед створити систему захисту від витоку ПД і можливості їх неправомірного використання. Крім того, це чудова нагода отримати підтвердження належного рів-

ня захищеності систем, що, як показує європейська практика, може вплинути на визначення розміру санкцій у разі їх накладення компетентним органом.

Класифікація бази ПД

Бази ПД класифікуються за рівнями захищеності в залежності від важливості ПД, що обробляються. Регулятор виділяє 4 класи ризику (проект Рекомендацій по забезпеченню захисту персональних даних в базах персональних даних від незаконної обробки, а також від незаконного доступу до них):

Клас ризику 0: ризик відсутній. ПД, які обробляються, вже знаходяться у вільному доступі. Вважається, що використання ПД з певною метою не містить ризиків для суб'єкта і тому спеціальні заходи безпеки не потрібні.

Клас ризику 1: незначний рівень ризику. Для суб'єкта наслідки втрати, несанкціонованого або неналежного доступу незначні, що може дозволити використовувати стандартні заходи захисту інформації (бухгалтерія та кадри невеликих організацій, бібліотеки, ЖЕКи, підприємства тепло-, водопостачання, енергопостачання, бази клієнтів торгових організацій (крім аптек), клуби і т. д.).

Клас ризику 2: підвищений рівень ризику. У цьому випадку втрата, неавторизоване або неналежне використання ПД можуть мати додаткові наслідки для суб'єкта. До таких типів баз ПД можна віднести бази, що містять спеціальні дані, визначені ст. 7 Закону (бази абонентів телекомунікаційних компаній, інтернет-сервіс провайдерів і т. п.). Для таких баз рекомендована процедура незалежної оцінки заходів щодо захисту ПД.

Клас ризику 3: високий рівень ризику. У випадку якщо несанкціоновані дії з ПД можуть мати серйозні наслідки для суб'єкта, для їх захисту повинні вживатися суттєві заходи та використовуватися належні засоби захисту. Також повинна обов'язково проводитися незалежна оцінка таких заходів.

Цей клас ризику можна розділити на 2 підкласи:

— підклас ризику 3.1: високий ризик щодо цілісності ПД (публічні державні та інші реєстри, бази сертифікатів відкритих ключів центрів сертифікації ключів і т. д.);

— підклас ризику 3.2: високий ризик щодо конфіденційності та цілісності ПД (бази ПД ус-танов охорони здоров'я та ін.).

Як бачимо, чим вищі ризики, тим суворіші заходи захисту повинні бути реалізовані. У будь-якому випадку власник бази ПД повинен провести детальний аналіз загроз та інших чинників, що впливають на рівень ризику. Такий аналіз доцільно задокументувати для того, щоб надалі мати можливість провести його перевірку.

Реєстрація бази персональних даних: алгоритм дій

1. Визначитися, обробляє компанія персональні дані чи ні.

Кожен роботодавець в Україні є власником як мінімум однієї бази ПД — це база персональних даних співробітників. Але в залежності від роду діяльності компанія може бути власником й інших баз даних: клієнтів, контрагентів і т. д.

2. Визначити цілі обробки і кількість баз.

Не виключено, що інформація про осіб може використовуватися в майбутньому з різною метою, тому рекомендуємо максимально широко підійти до даного питання. Особа, ПД якого будуть оброблятися, дає свою згоду на обробку даних відповідно до конкретної мети і якщо в майбутньому така мета зміниться - необхідно буде отримати нову згоду (ч. 1 ст. 6 Закону).

Кількість баз ПД залежить від особливостей організації бізнес-процесів і є індивідуальною для кожної компанії.

3. Розробити внутрішні документи про порядок обробки ПД.

Документ, який би повністю регламентував порядок обробки та захисту ПД в компанії, варто затвердити окремим наказом директора. Ним може стати локальний Порядок обробки і захисту персональних даних, з яким необхідно ознайомити співробітників, робота яких безпосередньо пов'язана з обробкою ПД.

4. Отримати згоду суб'єкта ПД.

Отримання згоди є одним із найважливіших моментів процесу реєстрації бази. Поряд із внутрішніми документами доцільно буде також затвердити текст згоди особи на обробку її ПД. Крім того, потрібно розробити повідомлення, в якому викласти інформацію про права суб'єкта ПД, мету обробки даних та осіб, яким передаються ПД. З метою економії часу, можливо, вручати таку пам'ятку суб'єкту ПД слід одразу після їх збирання, тобто до того, як дані фактично надійдуть до бази.

5. Визначити відповідальну особу.

Закон вимагає, щоб роботу, пов'язану із захис-

том ПД при їх обробці, організовувала посадова особа або структурний підрозділ. Призначення відповідальної особи доцільно визначити в спеціальному внутрішньому документі.

6. Подати заяву про реєстрацію бази ПД.

На кожен базу ПД потрібно заповнити та подати до Державної служби з питань захисту персональних даних окрему заяву.

Допускається дві форми подачі заяви: паперова (бажано з наданням електронної копії) та електронна, яка відповідає вимогам законів України «Про електронні документи і електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис».

7. Реєстрація бази ПД.

Ця процедура здійснюється безкоштовно та є обов'язком Служби.

Протягом 10 робочих днів з дня надходження заяви Службою приймається рішення про реєстрацію бази ПД або відмову в ній. Найчастіше причиною відмови в реєстрації стає неналежним чином заповнена заява.

На кожен базу ПД компанія отримує свідоцтво про державну реєстрацію такої бази.

Розробляємо внутрішні документи

Створення внутрішньої документації по роботі з ПД — одна з необхідних умов, що передують реєстрації бази даних.

Основною метою створення внутрішніх організаційно-розпорядчих документів компанії є повне врегулювання питань, що стосуються власника або розпорядника бази, її найменування та місцезнаходження, терміну дії та порядку ліквідації. З такими документами варто ознайомити співробітників, робота яких безпосередньо пов'язана з ПД. Крім того, є підстави вважати, що такі документи можуть вимагати контролюючі органи під час проведення перевірки.

Надаємо вашій увазі **зразковий перелік документів** по обробці ПД, який потрібно розробити в компанії (може варіюватися виходячи зі специфіки діяльності компанії):

- Порядок обробки та захисту ПД;
- Наказ про створення бази ПД;
- Наказ про призначення осіб, відповідальних за обробку ПД;
- Наказ про список осіб, допущених до обробки ПД;
- Зразок письмової згоди суб'єкта на обробку ПД;
- Форма повідомлення суб'єкта про обробку ПД.

Порядок обробки та захисту ПД (далі – Порядок) є одним із найважливіших серед організаційно-розпорядчих документів в галузі обробки ПД.

Кожна компанія повинна самостійно визначитися зі змістом вказаного документа, однак певну структуру все ж бажано зберегти:

1. Загальні положення	У даний розділ потрібно включити основні терміни, визначити сферу застосування Порядку. Крім цього, можна визначити категорії суб'єктів, ПД яких обробляються (співробітники, клієнти, кандидати для прийому на роботу і т. д.).
2. Обробка ПД	Розділ повинен містити правила обробки ПД, а також порядок отримання згоди особи та її повідомлення про дії з ПД. Можна визначити порядок обробки ПД суб'єктів за окремими категоріями. Це варто зробити із вказівкою мети та підстав для їх обробки, а також способу отримання ПД (наприклад, особисто від суб'єкта). Не зайвим буде вказати і місцезнаходження бази.
3. Доступ до ПД	У цьому розділі визначається порядок доступу до даних, у т. ч. доступ співробітників до обробки ПД, суб'єктів ПД і третіх осіб. Також визначаються випадки, коли доступ до ПД може бути припинений або обмежений. Хоча якщо в компанії створено окремий документ, що регламентує доступ до ПД, такий розділ в Порядку може бути відсутнім.
4. Безпека ПД	Необхідно визначити заходи щодо здійснення внутрішнього контролю обробки та забезпечення безпеки ПД, у т. ч. обов'язки працівників із захисту ПД суб'єктів.
5. Права суб'єктів ПД	Цей розділ може включати як права суб'єктів на доступ до своїх ПД, так і порядок їх реалізації відповідальними співробітниками компанії.
6. Відповідальність	Питання відповідальності співробітників краще за все винести в окремий розділ. Він повинен містити норми про відповідальність у разі розголошення відомостей, що містять ПД, втрати документів, що містять таку інформацію, та порушення порядку роботи з нею.
7. Нормативно-правові акти	Перелік основних нормативно-правових документів, що регулюють відносини, пов'язані із захистом ПД під час їх обробки, варто також закріпити в окремому розділі.

Важливо, що **Порядок повинен:**

1) бути оформлений відповідно до внутріш-

нього порядку документообігу підприємства;

2) бути затверджений виконавчим органом підприємства;

3) містити вказівку на особу, відповідальну за контроль виконання документа.

Такою особою може бути як сам керівник підприємства, так і співробітник, що відповідає за забезпечення режиму безпеки, або інший співробітник, на якого покладений контроль за виконанням Порядку.

Заповнюємо заяву правильно

Саме на підставі заяви власника бази і відбувається реєстрація Державною службою з питань захисту персональних даних бази ПД.

Форма заяви про реєстрації бази, а також порядок її подачі затверджені наказом Мін'юсту від 08.07.2011 № 1824/5.

Заява повинна містити інформацію про власника і розпорядників бази, інформацію про базу даних і місце її знаходження, а також підтвердження зобов'язання з виконання вимог законодавства захисту ПД.

Про кожну зміну вищезгаданих відомостей не пізніше ніж протягом 10 робочих днів з дня настання такої зміни власник бази ПД зобов'язаний повідомляти Службу шляхом подачі заяви про внесення змін у відомості Державного реєстру баз персональних даних (далі – Реєстр).

Отже, подача заяви можлива в одній із форм:

– **паперовій** (бажано з наданням електронної копії);

– **електронній**, яка повинна відповідати вимогам законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис».

Для реєстрації кількох баз ПД необхідно заповнити окрему заяву на кожну базу. При заповненні заяви обраний заявником пункт відмічається хрестиком.

Особливу увагу варто приділити правильному заповненню граф, що стосуються цілей та категорій обробки даних. У реєстрації може бути відмовлено в разі невідповідності заяви на реєстрацію вимогам Закону.

Розділ III заяви «**Мета обробки ПД**» повинен заповнюватися з обов'язковим посиланням на нормативно-правові акти, положення, установчі та інші документи, які регулюють діяльність власника бази ПД. Там повинні також бути визначені категорії обробки даних.

Що являє собою "мета обробки ПД"?	Що являє собою "категорія обробки ПД"?
<p>Мета обробки ПД повинна відповідати меті діяльності власника бази ПД, зафіксованій в його установчих документах та/або передбаченій законодавством України, що регулює його діяльність.</p> <p>Типовою метою обробки ПД є забезпечення реалізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - трудових відносин; - адміністративно-правових, податкових відносин і відносин у галузі бухгалтерського обліку; - відносин у галузі управління людськими ресурсами; - відносин у галузі економічних, фінансових послуг і страхування; - відносин у галузі реклами та збирання ПД з комерційною метою; - відносин у галузі телекомунікаційних послуг; - відносин у галузі суспільної, політичної та релігійної діяльності, культури, спортивної та соціальної діяльності; - відносин у галузі освіти; - відносин у галузі охорони здоров'я; - відносин у галузі безпеки; - відносин у галузі транспорту; - відносин у галузі науки, досліджень та статистики. 	<p>Це всі категорії ПД, які підлягають обробці, - персональні, біометричні, спеціальні категорії ПД (расова, національна приналежність, політичні погляди, релігійні та філософські переконання, стан здоров'я і т. п.).</p> <p>Заповнюючи заяву, необхідно вказувати всі категорії ПД, які обробляються.</p> <p>До загальної категорії ПД відносяться:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ідентифікаційні дані (ім'я, адреса, телефон і т.п.); - паспортні дані; - особисті відомості (вік, стать, сімейний стан і т.п.); - склад сім'ї; - освіта, професія; - біометричні дані (зріст, вага, особливі прикмети і т.д.); - психологічні дані (особистість, характер і т.д.); - житлові умови; - спосіб життя; - життєві інтереси та захоплення; - споживчі звички; - фінансова інформація; - електронні ідентифікаційні дані (трафік, IP-адреса і т.д.); - електронні дані про локалізацію (GSM, GPS і т.д.).

Заповнена паперова форма заяви про реєстрацію бази ПД подається до Служби безпосередньо у Відділ реєстрації баз персональних даних.

Також сформувані заяви про реєстрацію бази ПД можна на сайті Реєстру (rbpd.informjust.ua).

Однак скористатися сервісом відправки заяви в електронній формі можуть лише ті заявники, які є власниками електронного цифрового підпису. Це пояснюється тим, що електронна форма заяви повинна відповідати вимогам законів «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронний цифровий підпис», про що говорилося вище.

При цьому до плюсів формування заяви про реєстрацію бази на сайті можна віднести неможливість

відправки цієї заяви без заповнення всіх обов'язкових полів. Це означає, що випадково не заповнити розділ не вийде, так як у разі пропуску з'являються відповідні підказки: необхідно вказати найменування, мету обробки; правові підстави обробки даних повинні бути заповнені; не вказаний заявник; не вказані відомості про фактичне місцезнаходження бази ПД; не вказані відомості про власника бази ПД.

Після того як всі необхідні поля будуть заповнені, з'явиться повідомлення: «Файл заяви успішно сформований, тепер Вам потрібно зберегти його на локальний диск комп'ютера та підписати електронним цифровим підписом».

Таким чином, щоб подати заяву в електронному вигляді, до файлу самої заяви необхідно додати файли цифрового підпису та публічного сертифіката.

Ще одним позитивним моментом є можливість відстежити стан заяви (zareєстровано, прийнято рішення про реєстрацію, відмовлено).

Крім того, на сайті існує функція пошуку вже zareєстрованої бази ПД за реєстраційним номером бази ПД (або заяви, якщо шукати заяву), найменуванням / П. І. Б. власника, реєстраційним номером облікової картки платника податків (для фізичних осіб — кодом ЄДРПОУ), податковим номером власника.

До того ж на сайті Реєстру можна сформувані і заяви про надання виписки з Реєстру.

Найпоширеніші питання

Пропонуємо вашій увазі відповіді на найбільш поширені питання щодо організації роботи з базами персональних даних.

Питання	Вирішення
З якої мінімальної кількості осіб може складатися база ПД?	Необхідно враховувати, що, перше, база ПД - це сукупність відомостей про фізичних осіб. Тобто формально це можуть бути відомості навіть про двох фізосіб. І по-друге, ПД навіть однієї фізичної особи вже повинні охоронятися. Тому фахівці Служби радять реєструвати бази ПД починаючи з появи першої особи в цій базі.
Як бути з тимчасовими списками людей, що створюються під якийсь конкретний захід?	Реєструйте базу ПД з метою обробки "проведення ряду тимчасових або разових заходів". Таким чином, у Вас буде постійна база, а її складові можуть змінюватися за необхідності.

Питання	Вирішення
Як бути з фізичними особами, які не надали чітко вираженої згоди на обробку їх ПД до 1 січня 2011 р. (до вступу в силу Закону)?	Як прокоментували фахівці Служби, згода суб'єкта на обробку його ПД повторно не надається, якщо власник бази ПД продовжує обробляти дані суб'єкта відповідно до правовідносин на основі вільного волевиявлення фізичної особи, які виникли до набрання чинності Законом.
Законом передбачено отримання документованих, у т. ч. письмових, згод на обробку даних. Чи означає це, що згода повинна бути тільки на папері?	Формою надання згоди на обробку ПД суб'єктами таких даних може бути не тільки документ на паперовому носії, але й електронний документ, документ з реквізитами на будь-якому іншому носії, відмітка на електронній сторінці документа або в електронному файлі.
Якщо бази дублюються, наприклад в електронному та паперовому вигляді, як їх реєструвати?	Нерідко одні й ті ж дані дублюються в електронному та паперовому вигляді (наприклад картотека). Однак, якщо мета обробки відомостей, які обробляються в електронному вигляді й у вигляді картотек, одна і та ж, то це буде одна база даних. Відповідно і реєструвати її треба як одну з вказівкою способу обробки даних - "змішаний".
Після реєстрації бази даних до неї будуть вноситися зміни. Кожна зміна повинна бути зареєстрована?	Подавати заяву про внесення змін необхідно у разі зміни відомостей, необхідних для реєстрації бази ПД. Тобто тих основних даних, які включені в свідоцтво про реєстрацію бази: інформація про власника бази, її назву та місцезнаходження, мету обробки даних, а також інформація про розпорядників бази ПД.
Як бути, якщо база ПД втрачена або треба припинити її обробку (видалити)?	Спеціального порядку поведінки в такому випадку законодавство не містить. Однак у формі заяви про внесення змін передбачена можливість вказати, що "функціонування бази ПД припинено".

Повноваження перевіряючих органів, відповідальність за порушення закону «Про захист персональних даних»

Практично з моменту набрання чинності Законом «Про захист персональних даних» розпочалося формування державних органів, уповноважених здійснювати реєстраційні процедури та контроль у цій сфері. 9 грудня 2010 р. Указом Президента була створена **Державна служба України з питань захисту персональних даних**. Пізніше було затверджено Положення про Службу від 6 квітня 2011 р. № 390, яке визначає її завдання та функції із захисту ПД.

На Службу, зокрема, покладені такі функції:

- реєстрація баз ПД і ведення Державного реєстру баз персональних даних;
- контроль за дотриманням Закону «Про захист персональних даних»;
- проведення в межах своїх повноважень виїзних і безвиїзних перевірок власників та/або розпорядників баз ПД;
- видача розпоряджень про усунення порушень;
- складання адміністративних протоколів на порушення.

Крім того, під час здійснення контролю посадові особи Служби мають право доступу до інформації, пов'язаної з обробкою ПД в базі, і у приміщення, де здійснюється їхня обробка (п. 4 ч. 2 ст. 23 Закону).

У структурі Служби діє **Відділ контролю за дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних** (далі — Відділ контролю). Саме цей підрозділ відповідає за проведення перевірок власників та/або розпорядників баз ПД щодо дотримання вимог законодавства у сфері захисту ПД. Відділ контролю у разі виявлення порушень може видавати розпорядження про їх усунення.

Однак на сьогодні повноваження Відділу контролю нормативними актами не визначені. Незабаром очікується затвердження *Порядку проведення перевірок*, в якому будуть визначені їх періодичність, підстави, процедура проведення та повноваження посадових осіб Служби.

Хоча на практиці вже зараз Служба може провести перевірки власників та/або розпорядників баз ПД.

Державна служба України з питань захисту персональних даних 02660, м. Київ, вул. Марини Раскової, 15, тел: (044) 517-68-00 e-mail: info@zpd.gov.ua	
Управління реєстрації баз персональних даних	02660, м. Київ, вул. Марини Раскової, 15, каб. 1205, тел: (044) 517-81-68 e-mail: register@zpd.gov.ua
Відділ контролю за дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних	02660, м. Київ, вул. Марини Раскової, 15 тел: (044) 517-60-61

Про відповідальність

З 1 січня 2012 року набуває чинності закон щодо відповідальності за порушення законодавства про захист ПД. І відповідальність, варто відзначити, передбачена серйозна.

Закон від 02.06.2011 № 3454, покликаний ввести відповідальність за порушення законодавства про захист ПД, вносить зміни в Адміністративний і Кримінальний кодекси України, а саме:

- ухилення від державної реєстрації бази ПД,	
	— тягне накладення штрафу на громадян від 300 до 500 н. м. д. г. і на посадових осіб, громадян-СПД - від 500 до 1000 н. м. д. г. (ст. 18839 КпАП, в редакції від 01.01.2012) (тобто від 5100 до 17000 грн.);
- незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, розповсюдження конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації (крім виняткових випадків),	
	— караються штрафом від 500 до 1000 н. м. д. г. або виправними роботами строком до 2-х років, або арештом на строк до 6 місяців, або обмеженням свободи на строк до 3-х років.
За ті ж дії, вчинені повторно або якщо вони заподіяли істотну шкоду,	
	— передбачений арешт на строк від 3-х до 6 місяців, або обмеження свободи на строк від 3-х до 5 років, або позбавлення свободи на той же строк (ст. 182 КК України, в редакції від 01.01.2012).
Також адміністративна відповідальність може наставати за невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань захисту ПД,	
	— штраф на посадових осіб, громадян-СПД від 100 до 200 н. м. д. г. (ст. 18840 КпАП, в редакції від 01.01.2012).

Як видно, покарання пов'язане не тільки з фактом порушення прав конкретного суб'єкта ПД, відповідальність також передбачена за невиконання вимог (технічних або організаційних), встановлених Службою.

Як уже сказано, такі санкції можна буде застосовувати після 1 січня 2012 року. Тому власникам баз ПД потрібно пам'ятати про те, що для них ризиками є як перевірки контролюючого органу, так і можливі судові позови громадян, чий права порушені.

13.01.2012 р. Верховною Радою прийнято Закон України від № 9624 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних» щодо перенесення терміну введення в дію, яким перенесено термін застосування санкцій за порушення законодавства про захист ПД, з 1 січня 2012 р. на 1 липня 2012 р.

Крім того, КпАП містить норми, відповідно до яких також може наставати відповідальність:

— за порушення порядку використання конфіденційної інформації, приховання або спотворення даних, використання їх у засобах масової інформації, для розповсюдження в інформаційних мережах, на паперових, магнітних і інших носіях, у наукових працях і т. п. без посилання на їх джерело (ст. 186³ КпАП). Однак ця норма стосується тільки даних державних статистичних спостережень;

— за порушення порядку обліку, зберігання та використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що призвело до її розголошення (ст. 212⁵ КпАП). У цьому випадку така конфіденційна інформація повинна бути власністю держави (службовою інформацією);

— за незаконний доступ, копіювання, розповсюдження та збут інформації, що зберігається в інформаційних (автоматизованих) системах (ст. 212⁶ КпАП). Виходячи з формулювання статті, предметом правопорушення в цьому випадку є будь-яка інформація, що зберігається в базі, в тому числі і ПД.

За матеріалами Всеукраїнської мережі ЛІГА:ЗАКОН

КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР В КРЕДИТНІЙ СПІЛЦІ

Яка б кредитна спілка не була за чисельністю своїх членів, фінансовими показниками або іншими кількісними характеристиками, їй, для провадження своєї діяльності, необхідні працівники, що й утворюють трудовий колектив.

Законодавством України встановлено, що на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають права юридичної особи, з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів трудящих, власників та уповноважених ними органів укладаються колективні договори.

Правові засади розробки, укладення та виконання колективних договорів і угод встановлені Законом України «Про колективні договори і угоди» та зазначені в Главі 2 Кодексу законів про працю України.

Зазначеними нормативними актами визначається поняття колективного договору, сторін в колективному договорі, підстави виникнення права на ведення переговорів і укладення колективних договорів, вимоги до змісту колективного договору та таке інше.

Спробуємо розглянути всі ці питання та визначити порядок укладання колективного договору у кредитній спілці, внесення змін, контролю за дотриманням та відповідальністю за недотримання положень укладеного колективного договору та інші пов'язані питання.

Сторони колективного договору

Статтею 12 КЗпП України визначено суб'єктів, між якими укладається колективний договір. До них віднесено власника або уповноважений ним орган (особу), з однієї сторони, і первинні профспілкові організації, а у разі їх відсутності — представників, вільно обраних на загальних зборах найманих працівників або уповноважених ними органів, з другої сторони.

Майже дублює таку ж норму стаття 3 Закону України «Про колективні договори і угоди»: колективний договір укладається між власником або уповноваженим ним органом з однієї сторо-

ни і однією або кількома профспілковими чи іншими уповноваженими на представництво трудовим колективом органами, а у разі відсутності таких органів — представниками трудящих, обраними і уповноваженими трудовим колективом.

Законодавець стороною колективного договору, що наймає працівників, визнає власника або уповноважений ним орган (особу). Проте таке формулювання є не зовсім точним і ускладнює реалізацію відповідної норми на практиці.

Наймані працівники беруть участь у колективно-договірному регулюванні через своїх представників. Цими представниками можуть бути первинні профспілкові організації або інші представники, обрані і уповноважені найманими працівниками.

Держава визнає первинні профспілкові організації повноважними представниками колективних інтересів найманих працівників, захисниками їх трудових і соціально-економічних прав у відносинах з роботодавцями. Для його реалізації не вимагається додаткового погодження з боку найманих працівників.

Представництво інтересів найманих працівників у колективних переговорах щодо укладення колективних договорів може здійснюватися й іншими суб'єктами — представниками. Вони обираються у тому випадку, якщо на підприємстві, в установі, організації відсутні первинні профспілкові організації. Таке представництво потребує обов'язкового волевиявлення найманих працівників. Обрання представників відбувається на загальних зборах (конференції) найманих працівників. Обираючи представників, вони водночас можуть визначити і їх повноваження.

Законодавство не встановлює інших вимог до представників, тому наймані працівники самостійно визначають осіб, які представлятимуть їх інтереси. Такими суб'єктами можуть бути колегіальні органи або окремі працівники чи інші особи, що не перебувають у трудових відносинах з роботодавцем. Для ведення переговорів і укладення колективного договору наймані працівники можуть обрати одного або декількох представників.

Урегулювання питання сторони підписання з боку працівників кредитної спілки, при відсут-

ності профспілкової організації, можливе через представника на загальних зборах трудового колективу. Законом СРСР від 17.06.83 р. № 9500-Х «Про трудові колективи і підвищення їх ролі в управлінні підприємствами, установами, організаціями» встановлено основні повноваження трудових колективів в обговоренні та вирішенні громадських, державних, управлінських питань. Відповідно до ст. 19 цього Закону, повноваження трудових колективів здійснюються безпосередньо загальними зборами (конференціями) трудових колективів підприємств, установ, організацій. Загальні збори (конференції) трудових колективів підприємств, установ, організацій розглядають найважливіші питання життя і діяльності трудових колективів. Питання на розгляд зборів (конференцій) трудових колективів вносяться із спільної ініціативи адміністрації і громадських організацій.

Виходячи з практики, що склалася, підписантом з боку власників виступає, в нашому випадку, голова правління кредитної спілки, уповноважений загальними зборами членів кредитної спілки виступити стороною у колективному договорі з боку власників, враховуючи ту обставину, що кожен член кредитної спілки є її повноправним власником.

Таким чином, насамперед, до стадії колективних переговорів необхідно провести загальні збори членів кредитної спілки, де до порядку денного включити пункт про надання повноважень правлінню кредитної спілки в особі його голови (персонально) виступити у колективному договорі з боку власника. Для чого надати голові правління кредитної спілки повноваження: представляти інтереси власника у колективних переговорах; підписати колективний договір і додатки до нього; вчиняти всі необхідні дії, пов'язані з укладанням колективного договору.

Зміст колективного договору.

Сторони встановлюють зміст колективного договору шляхом:

- конкретизації правових норм, встановлених державою;
- встановлення умов праці, якщо таке згідно із законодавством віднесено до компетенції суб'єктів договірному регулюванню. Сторони колективного договору встановлюють особливості оплати праці працівників конкретного підприємства, установи, організації (ст. 15 Закону України «Про оплату праці»);
- підвищення рівня пільг і гарантій, встанов-

лених законодавством. Наприклад, за кошти роботодавця для працівників, зайнятих на роботах з важкими та шкідливими умовами праці, можуть додатково встановлюватися пільги і компенсації, не передбачені чинним законодавством (ст. 7 Закону України «Про охорону праці»);

Трудове законодавство України визначає вимоги до колективних договорів для здійснення реєстрації. Вони мають:

- не суперечити вимогам чинного законодавства;
- містити інформацію про джерела фінансування заходів щодо надання додаткових (порівняно з чинним законодавством) соціальних пільг і гарантій: за рахунок власних коштів підприємств, установ, організацій, галузі, місцевого бюджету;
- відповідати вимогам законодавства про мови і викладатися за загальними нормами напису.

У юридичній літературі всі умови, що складають зміст колективного договору, поділяються на три групи: інформативні, зобов'язальні та нормативні.

Інформативні умови містять норми переважно централізованого законодавства, угод більш високого рівня регулювання з питань оплати праці, робочого часу і часу відпочинку, охорони праці та ін. Перенесені з відповідних законодавчих актів, генеральної, галузевих та регіональних угод і продубльовані в колективному договорі, ці норми фактично ніякої регулятивної функції не виконують і жодної додаткової юридичної сили при цьому не набувають. Але через те, що до роботи над колективним договором залучаються, по суті, всі наймані працівники, й оскільки ознайомитися з текстом колективного договору є значно більше можливостей, ніж з текстами відповідних правових актів, то названі положення колективного договору відіграють відповідну інформативну роль. Це і дало підстави іменувати такі умови колективного договору інформативними. Потрібно, однак, відзначити, що в сучасних умовах, коли інформаційні можливості громадян, безпосередньо працівників, розширюються, а колективний договір все більше набуває значення нормативного характеру, роль інформативних умов колективного договору зменшується.

Зобов'язальні умови колективного договору — це взаємні зобов'язання сторін. Виходячи із загальних засад договірному регулюванню, ця частина колективного договору є основною і визначальною в забезпеченні взаємних прав і

обов'язків учасників договору. Вони є обов'язковими до виконання, і кожна зі сторін має право вимагати від іншої належного дотримання своїх зобов'язань. Оскільки в усіх випадках стороною колективного договору є наймані працівники підприємства, установи, організації, то щодо окремого працівника зобов'язання носить нормативний характер. Воно не є персоніфікованим, визначеним конкретному працівникові, а має загальне значення. Навіть якщо зобов'язання однієї зі сторін є разовим і припиняється фактично з його виконанням, нормативність останнього виявляється в тому, що протягом терміну чинності колективного договору інша сторона має право контролювати виконання цього зобов'язання. Що стосується зобов'язань, які сторони беруть на себе виконувати протягом всього терміну чинності колективного договору (наприклад, зобов'язання роботодавця за рахунок своїх коштів забезпечувати доставку працівників до місця роботи з віддалених районів міста), то нормативність їх не викликає сумнівів.

І нарешті, *нормативні* умови колективного договору. Сама їх назва свідчить про те, що йдеться про умови, у яких сторони на рівні підприємства встановлюють локальні норми права, що регулюють умови праці. Це можуть бути умови, які надають працівникам якісь додаткові, порівняно з централізованим законодавством, пільги і переваги (скорочений робочий час, премії, додаткові оплачувані відпустки тощо). В усіх випадках при встановленні в колективному договорі таких норм важливо, щоб визначені ними умови не погіршували права найманих працівників порівняно з тими, що їм гарантовані централізованим законодавством.

Як відомо, зміст будь-якої двосторонньої угоди складають взаємні права і обов'язки сторін. Вони визначаються самими сторонами в межах їх компетенції.

У колективному договорі встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин, зокрема:

- змін в організації виробництва і праці;
- забезпечення продуктивної зайнятості;
- нормування і оплати праці, встановлення форми, системи, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат (доплат, надбавок, премій та ін.);
- встановлення гарантій, компенсацій, пільг;
- режиму роботи, тривалості робочого часу і

відпочинку;

- умов і охорони праці;
- забезпечення житлово-побутового, культурного, медичного обслуговування, організації оздоровлення і відпочинку працівників;
- гарантій діяльності профспілкової чи інших представницьких організацій трудящих.

Колективний договір може передбачати додаткові порівняно з чинним законодавством і угодами гарантії, соціально-побутові пільги.

Так, частиною другою ст. 4 Закону України «Про відпустки» № 504/96-ВР визначено, що законодавством, колективним договором, угодою та трудовим договором можуть встановлюватись інші види відпусток. Відповідно до ст. 91 КЗпП та ст. 69 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV (зі змінами та доповненнями), підприємства, установи, організації в межах своїх повноважень і за рахунок власних коштів можуть встановлювати додаткові порівняно із законодавством трудові і соціально-побутові пільги для працівників, у тому числі з інших видів відпусток. Оплата інших видів відпусток, передбачених колективним договором та угодами, трудовим договором, згідно зі ст. 23 Закону № 504/96-ВР, провадиться з прибутку (в нашому випадку – з доходу), що залишається на підприємстві після сплати податків та інших обов'язкових платежів до бюджету або за рахунок коштів фізичної особи, в якій працюють за трудовим договором працівники. В установах і організаціях, що утримуються за рахунок бюджетних коштів, оплата цих відпусток провадиться в межах бюджетних асигнувань та інших додаткових джерел.

Структура колективного договору

У нинішніх умовах сторони самостійно визначають структуру колективного договору, виходячи зі специфіки підприємства, установи, організації. У загальній частині колективного договору викладаються цілі, завдання, функції, які він виконує, його співвідношення із чинним законодавством, взаємовідносини між сторонами, їх обов'язки та відповідальність за виконання зобов'язань, а також на кого розповсюджується цей договір.

Безперечно, що головне місце в структурі колективного договору мають займати розділи, в яких встановлюються норми використання праці і відтворення робочої сили. До них можуть включатись такі положення: особливості прийому і звільнення працівників на підприємстві, за-

безпечення зайнятості, підвищення кваліфікації, змінність роботи, режим праці і відпочинку, умови праці, надурочна робота, тривалість відпусток, оплата праці (в тому числі доплата за роботу у вечірні і нічні зміни), облік стажу роботи, соціально-побутові умови, матеріальна допомога і грошові компенсації, медичне обслуговування та ін.

До розділу «Підвищення життєвого рівня працівників, регулювання заробітної плати» можна включити зобов'язання, які б передбачали: метод гарантування базового рівня заробітної плати і надбавок на зростання вартості життя; підвищення заробітної плати (окладів, премій) керівним працівникам тільки за умови росту заробітної плати робітників; допомогу при народженні дітей та ін. У цьому розділі також бажано визначати заходи впливу за порушення трудової дисципліни.

У розділі «Охорона праці, режим робочого часу і часу відпочинку» можливі такі зобов'язання щодо створення здорових і безпечних умов праці: впровадження інженерно-технічних засобів безпеки праці, надання можливості особам передпенсійного віку працювати за скороченим робочим тижнем зі збереженням заробітної плати; скорочення робочого дня для жінок, починаючи з п'ятого місяця вагітності зі збереженням заробітної плати; роботи з неповним робочим днем; збільшення тривалості щорічної основної відпустки тощо.

Виходячи з особливостей підприємства, установи, організації (зокрема кредитної спілки), до колективного договору можуть включатися інші питання і визначатися додаткові розділи. В сьогоденних умовах – це кошторис витрат фондів економічного стимулювання, угоди щодо охорони праці. На деяких підприємствах створюються також фонди соціальної допомоги, резервні фонди та ін.

Зазвичай, до колективного договору долучається ряд додатків, переліків, положень тощо, які є його складовою частиною та уточнюють і конкретизують його положення і, як правило, мають нормативний характер. Це, зокрема, Перелік посад працівників, яким надається додаткова відпустка, Положення про преміювання та ін.

Набрання чинності колективного договору і строк дії

Законодавець встановив загальний порядок вступу в силу колективного договору як норма-

тивно-правового договору та порядок його реєстрації. Колективний договір набирає чинності з дня його підписання представниками сторін або з дня, зазначеного у колективному договорі.

З прийняттям Закону України «Про колективні договори і угоди» централізована норма, що встановлювала тривалість колективного договору, була замінена, і сторонам надано право самостійно визначати строк його дії.

Реєстрація колективного договору

Колективні договори підлягають повідомній реєстрації. Умови, строки, суб'єкти реєстрації та їх повноваження визначаються «Положенням про порядок повідомної реєстрації галузевих і регіональних угод, колективних договорів», що було затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1994 р. № 225. Положення регулює не лише порядок реєстрації колективних договорів і угод, а й встановлює порядок реєстрації змін і доповнень, що вносяться до цих договорів і угод.

Вимоги до змісту, зазначені вище, визначають загальний характер відповідності змісту колективного договору чинному законодавству, але вони не мають юридичного впливу на результат його реєстрації. У випадку виявлення невідповідності колективного договору цим вимогам місцеві органи державної виконавчої влади не мають права відмовити в його реєстрації. «Положення про порядок повідомної реєстрації колективних договорів і угод» визначає єдину підставу відмови в реєстрації колективного договору – це подання сторонами на реєстрацію примірників і копії колективного договору, що не є автентичними.

Для проведення реєстрації колективних договорів сторони мають звернутися в районні державні адміністрації, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі комітети сільських, селищних та міських рад.

Сторонами для реєстрації подається колективний договір у трьох примірниках – перший і другий примірники, що в подальшому повертаються сторонам, і копію, що залишається в органі реєстрації. Разом з колективним договором подаються всі додатки до нього, протоколи розбіжностей (якщо такі склалися), а також інформація про склад повноважних представників сторін, які брали участь у колективних переговорах.

Розгляд питання про реєстрацію і прийняття рішення проводиться протягом двох тижнів. У цей строк державний орган чи орган місцевого

самоврядування має винести рішення або про реєстрацію колективного договору, або відмовити в її здійсненні. Не пізніше наступного дня примірники колективного договору повертаються його сторонам.

Послідовність дій при укладенні колективного договору

1. Прийняття рішення про участь трудового колективу у колективних переговорах.

На загальних зборах трудового колективу кредитної спілки ставиться питання про участь у процесі колективних переговорів по укладенню колективного договору на 20__ рік. Обираються уповноважені представники, які від імені трудового колективу кредитної спілки братимуть участь у колективних переговорах та підписуватимуть колективний договір відповідно до ч.1 ст.4 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №1).

2. Звернення до правління кредитної спілки.

За рішенням загальних зборів трудового колективу направляється письмове звернення до правління кредитної спілки з повідомленням про початок переговорів із зазначенням осіб, уповноважених представляти інтереси трудового колективу в процесі переговорів (не раніше, як за 3 місяці до закінчення строку дії попереднього колективного договору – ч.2 ст. 10 Закону України «Про колективні договори і угоди») відповідно до ч.3 ст.10 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №2).

3. Дії правління кредитної спілки при отриманні повідомлення про початок переговорів по укладенню колективного договору.

При отриманні правлінням кредитної спілки від трудового колективу повідомлення про початок переговорів по укладанню колективного договору, такий лист повинен бути зареєстрований в журналі вхідної кореспонденції, йому має бути присвоєно вхідний номер. Голова правління при отриманні такого повідомлення, за наявності відповідних повноважень, наданих йому загальними зборами членів кредитної спілки, видає наказ про організацію і проведення колективних переговорів і укладення колективного договору (див. додаток №3).

4. Наслідки ухилення від участі у переговорах.

У випадку, коли правління протягом 7 днів не розпочинає колективні переговори без поважних причин, у працівників виникають підстави

для звернення в прокуратуру зі скаргою (див. додаток №4) на дії керівництва кредитної спілки, яка порушує вимоги, встановлені законодавством – ст.17 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №4) та (або) подання скарги до територіальної державної інспекції праці державної інспекції України з питань праці (далі – Держпраці України) Міністерства соціальної політики України – ст.17 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №5).

5. Порядок отримання інформації, необхідної для ведення переговорів.

У випадку необхідності отримання відповідної інформації для ведення переговорів та укладення колективного договору, трудовий колектив звертається в письмовій формі до правління кредитної спілки з вимогою надати всю необхідну інформацію – ч.7 ст. 10 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №7). У випадку відмови у наданні інформації трудовий колектив може звернутись зі скаргою до прокуратури – ст. 20 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №8). Також необхідно звернутись до територіальної державної інспекції праці Держпраці України Міністерства соціальної політики України – ст.ст.10, 19 Закону України «Про колективні договори і угоди», ст.ст. 41, 41.1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (див. додаток №9).

6. Вирішення розбіжностей, що виникли в ході колективних переговорів.

Якщо в ході переговорів сторони не дійшли згоди з незалежних від них причин, складається протокол розбіжностей – ст.11 Закону України «Про колективні договори і угоди» (див. додаток №10).

7. Обговорення у трудовому колективі проекту колективного договору.

Часиною 1 та 2 ст.13 Закону України «Про колективні договори і угоди» передбачено, що проект колективного договору обговорюється у трудовому колективі і виноситься на розгляд загальних зборів (конференції) трудового колективу. У разі, якщо збори (конференція) трудового колективу відхилять проект колективного договору або окремі його положення, сторони відновлюють переговори для пошуку необхідного рішення. Термін цих переговорів не повинен перевищувати 10 днів. Після цього проект в цілому виноситься на розгляд зборів (конференції)

трудового колективу. (див. додаток № 11).

8. Підписання колективного договору.

Колективний договір підписують уповноважені представники сторін протягом 5 днів після його схвалення загальними зборами чи конференцією трудового колективу, якщо інше не встановлено загальними зборами (конференцією) трудового колективу – ст.13 Закону України «Про колективні договори і угоди». Всі питання процедури щодо проведення переговорів, порядку підписання колективного договору, які не врегульовані Законом, встановлюються сторонами колективного договору самостійно.

9. Реєстрація колективного договору.

Колективні договори підлягають повідомній реєстрації у місцевому органі державної виконавчої влади, п.6 Положення про реєстрацію (див. додаток № 14 та додаток № 15). Якщо правління кредитної спілки не подає на реєстрацію колективний договір, слід звернутись до неї з письмовою вимогою (див. додаток №12). У повідомній реєстрації може бути відмовлено лише у тому разі, якщо подані на реєстрацію примірники і копія колективного договору не будуть автентичними – п.п.6,7 Положення про реєстрацію.

10. Відповідальність за порушення і невиконання власником чи уповноваженим ним органом колективного договору.

За порушення і невиконання умов колективного договору винні особи у відповідності зі ст.ст. 17, 20 Закону України «Про колективні договори і угоди» притягуються до адміністративної відповідальності. На них накладається штраф в розмірі до 100 встановлених мінімальних заробітних плат. Відповідно до ст.221 КУпАП, ці справи розглядаються в районних судах. Але, у відповідності до ст.255 КУпАП, органом, який має право скласти протокол про адміністративне правопорушення, є територіальні державні інспекції праці державної інспекції України з питань праці (Держпраці України) Міністерства соціальної політики України. Тому слід звернутись до регіонального відділення Державної інспекції праці Міністерства праці України зі скаргою.

11. Порядок внесення змін та доповнень.

Відповідно до ст.14 Закону України «Про колективні договори і угоди», зміни і доповнення до колективного договору можуть вноситись тільки за взаємною згодою сторін і в порядку, визначеному колективним договором.

12. Надання власником повноважень правлінням кредитної спілки участі у колективних переговорах та підписанні колективного договору.

Статтею 16 Закону України «Про кредитні спілки» встановлено, що правління кредитної спілки є виконавчим органом, який здійснює керівництво її поточною діяльністю. Правління вирішує всі питання діяльності кредитної спілки, крім тих, що належать до компетенції загальних зборів, спостережної ради та кредитного комітету. Голова правління кредитної спілки несе персональну відповідальність за виконання покладених на правління завдань.

Ст. 3 Закону України «Про колективні договори і угоди» визначено, що контрагентом трудового колективу при укладанні колективного договору є власник або уповноважений ним орган.

Таким чином, вважаємо за доцільне рекомендувати загальним зборам членів кредитної спілки, надати право представляти інтереси членів кредитної спілки (власників) у колективних переговорах та підписати колективний договір голові правління кредитної спілки, оскільки виключно він представляє кредитну спілку в її відносинах з державою, іншими юридичними та фізичними особами; призначає на посади та звільняє з посад працівників кредитної спілки, застосовує до них заходи заохочення та стягнення відповідно до законодавства тощо (див. додаток №13).

З іншого боку, додатково повідомляємо, що положення колективного договору, відповідно до ст. 18 Закону України «Про колективні договори та угоди», поширюються на всіх працівників підприємства, установи, організації незалежно від того, чи є вони членами професійної спілки, і є обов'язковими як для власника або уповноваженого ним органу, так і для працівників підприємства, установи, організації.

Враховуючи те, що статтею 15 Закону України до компетенції спостережної ради кредитної спілки віднесено, зокрема затвердження кошторису кредитної спілки, спостережна рада при затвердженні кошторису кредитної спілки зобов'язана враховувати положення укладеного з працівниками колективного договору.

Наслідком порушення органами управління кредитної спілки укладеного колективного договору може бути притягнення до адміністративної (ст. 41-1, 41-2, 41-3, КпАП України) та кримінальної відповідальності (ст. 173, 175 КК України).

Матеріал підготовлено фахівцями юридичного департаменту НАКСУ

ЗНАЙОМТЕСЯ: "СТРАХОВИЙ РЕЗЕРВ"

17 лютого набули чинності зміни до «Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок», затверджені рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг 29.12.2011р. № 818.

Приємною новиною є те, що відтепер кредитним спілкам офіційно дозволено формувати резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок (РЗПВ) в розмірі більшому, ніж сума необхідного резервування за встановленими нормативами. При цьому, як і раніше, сума сформованого резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок не може перевищувати загальну суму заборгованості за простроченими, неповерненими та безнадійними кредитами.

Цими змінами також введено поняття «Страхового резерву», який включає дві складові: звичний РЗПВ і новий резерв, який формується для відшкодування можливих втрат за іншими активними операціями (крім кредитних операцій), за якими виникає інша дебіторська заборгованість, включаючи нараховані за всіма цими операціями проценти. При цьому, якщо порядок

формування РЗПВ визначений безпосередньо пунктом 5.1. «Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок», то розмір резерву сумнівних боргів визначається кредитною спілкою відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» дозволяє обрати один з наступних методів формування резерву сумнівних боргів:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;
- застосування коефіцієнта сумнівності.

При цьому, більш простим та прийнятним для кредитних спілок здається метод застосування абсолютної суми заборгованості, за яким величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.

Важливою частиною «Змін» є порядок використання Страхового резерву, яким визначається порядок списання безнадійної заборгованості як за кредитними операціями за рахунок РЗПВ, так і за іншими операціями за рахунок резерву сумнівних боргів.

Набуття чинності даним Розпорядженням вимагає від кредитних спілок внесення відповідних змін до розділу 3 «Положення про фінансове управління».

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

29.12.2011 м. Київ № 818

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
24 січня 2012 р. за № 109/20422

Про затвердження Змін до Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 28 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та з метою вдосконалення порядку формування та використання страхового резерву Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Затвердити Зміни до Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 № 7, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.02.2004 за № 148/8747 (із змінами), що додаються.

2. Департаменту стандартів регулювання та нагляду за фінансовими установами разом з департаментом юридичного забезпечення забезпечити подання цього розпорядження до Міністерства юстиції України для державної реєстрації.

3. Відділу зв'язків з державними органами, громадськістю та протоколу департаменту організаційно-аналітичного, документального та кадрового забезпечення забезпечити розміщення

цього розпорядження на офіційному сайті Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України в мережі Інтернет після його державної реєстрації.

4. Це розпорядження набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

5. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника Голови відповідно до розподілу обов'язків.

В. о. Голови Комісії

А. Литвин

ПОГОДЖЕНО:

**Заступник Міністра
економічного розвитку
і торгівлі України**

В. П. Павленко

Протокол засідання Комісії
від 29 грудня 2011 р. № 692

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження Державної комісії з регулювання
ринків фінансових послуг України 29.12.2011 № 818

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
24 січня 2012 р. за № 109/20422

Зміни

**до Положення про фінансові нормативи
діяльності та критерії якості системи управління
кредитних спілок та об'єднаних кредитних
спілок**

1. У розділі 1:

1.1. Абзац другий пункту 1.1 викласти в такій редакції:

«Положенням встановлюються нормативи щодо капіталу, платоспроможності, якості активів, ризиковості операцій, прибутковості та ліквідності, порядок формування та використання страхового резерву, а також критерії якості системи управління».

1.2. У пункті 1.2:

доповнити пункт після абзацу дванадцятого новими абзацами тринадцятим та чотирнадцятим такого змісту:

«резерв сумнівних боргів - резерв, який формується кредитною спілкою для відшкодування можливих втрат за іншими активними операціями (крім кредитних операцій), за якими виникає інша дебіторська заборгованість, включаючи нараховані за всіма цими операціями проценти;

страховий резерв - резерв, що складається із резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок та резерву сумнівних боргів. Створення страхового резерву - визнання витрат для відображення реального результату діяльності

кредитної спілки з урахуванням погіршення якості її активів або підвищення ризику кредитних операцій;».

У зв'язку з цим абзаци тринадцятий - двадцять четвертий вважати відповідно абзацами п'ятнадцятим - двадцять шостим;

доповнити пункт після абзацу двадцять четвертого новим абзацом двадцять п'ятим такого змісту:

«інша дебіторська заборгованість - дебіторська заборгованість, що виникла внаслідок діяльності іншої, ніж надання кредитів;».

У зв'язку з цим абзаци двадцять п'ятий, двадцять шостий вважати відповідно абзацами двадцять шостим, двадцять сьомим.

2. У розділі 5:

2.1. Назву викласти у такій редакції:

«Розділ 5. Формування та використання страхового резерву та порядок покриття збитків».

2.2. У пункті 5.1:

абзац перший викласти в такій редакції:

«5.1. Порядок формування та використання страхового резерву»;

підпункт 5.1.9 викласти в такій редакції:

«5.1.9. Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок може формуватися в розмірі більшому, ніж сума необхідного резервування за встановленими нормативами. При цьому сума сформованого резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок не може перевищувати загальну суму заборгованості за простроченими, неповерненими та безнадійними кредитами;»

доповнити пункт новими підпунктами такого змісту:

«5.1.10. Кредитною спілкою з метою покриття втрат за іншою дебіторською заборгованістю формується резерв сумнівних боргів.

5.1.11. Розмір резерву сумнівних боргів визначається кредитною спілкою відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

5.1.12. Сума сформованого резерву сумнівних боргів на дату балансу не може перевищувати загальну суму іншої дебіторської заборгованості.

5.1.13. Списання сум заборгованості за рахунок страхового резерву здійснюється за рішенням уповноваженого органу кредитної спілки за наявності обставин, які підтверджують неможливість погашення такої заборгованості, з урахуванням таких положень:

а) списання сум заборгованості за кредитами здійснюється за рахунок резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок, а списання

сум заборгованості за іншими активними операціями (крім кредитних операцій) - за рахунок резерву сумнівних боргів;

б) кредитна спілка - заставодержатель має право відшкодувати за рахунок відповідного сформованого резерву частину заборгованості, що залишилася непогашеною після звернення кредитною спілкою стягнення на заставлене майно відповідно до умов закону та договору (у судовому або позасудовому порядку);

в) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також визнаних судом безвісно відсутніми або оголошених померлими відшкодовується за рахунок відповідного сформованого резерву після отримання копії свідоцтва про смерть або після ухвалення рішення суду про визнання фізичних осіб безвісно відсутніми або померлими за умови, що таке рішення було прийнято після дня укладення кредитної угоди;

г) прострочена заборгованість фізичних осіб, яких оголошено в розшук у порядку, передбаченому Кримінально-процесуальним кодексом України, а також прострочена заборгованість юридичних осіб, керівників яких оголошено в розшук у порядку, передбаченому Кримінально-процесуальним кодексом України, відшкодовується за рахунок відповідного сформованого резерву кредитної спілки в разі, якщо протягом 180 календарних днів із дня оголошення розшуку місцеперебування цих осіб не встановлено;

г) прострочена заборгованість за договорами, визнаними судом повністю або частково недійсними з вини однієї або обох сторін, відшкодовується за рахунок відповідного сформованого резерву в разі, якщо позичальник не погашає заборгованість за зазначеними договорами протягом 30 календарних днів із дня ухвалення рішення суду про визнання їх повністю або частково недійсними;

д) заборгованість, за якою кредитна спілка не звертається до суду або не вживає інших заходів, передбачених законодавством України, щодо її

стягнення до закінчення строків позовної давності, не може бути відшкодованою за рахунок страхового резерву.

Основна сума боргу, яка не може бути примусово стягнутою з дебітора внаслідок укладення мирової угоди в межах процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, визначеної законом, може бути відшкодована за рахунок відповідного сформованого резерву, створеного згідно з цим пунктом;

е) безнадійна заборгованість позичальника, визнаного банкрутом у встановленому законом порядку, відшкодовується за рахунок відповідного сформованого резерву після ухвалення судом рішення про визнання дебітора банкрутом;

є) безнадійна заборгованість, яка виникла внаслідок неспроможності позичальника погасити заборгованість у зв'язку з дією обставин непереборної сили (форс-мажору), відшкодовується за рахунок відповідного сформованого резерву за наявності відповідних документів;

ж) дебіторська заборгованість, щодо якої не створювався резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок або резерв сумнівних боргів у зв'язку з вибраним методом його нарахування по конкретному дебітору у разі визнання її безнадійною, списується за рахунок витрат періоду.

5.1.14. У разі якщо всі заходи щодо стягнення безнадійної заборгованості згідно з порядком, визначеним цим пунктом, не дали позитивного результату, кредитна спілка відносить таку заборгованість на витрати в частині, що не відшкодована за рахунок страхового резерву, створеного відповідно до цього пункту».

Директор департаменту стандартів регулювання та нагляду за фінансовими установами **В. Г. Логвіновський**

Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку

Наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 року № 237

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 1999 р. за № 725/4018

Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 30 листопада 2000 року № 304, від 23 травня 2003 року № 363, від 22 листопада 2004 року № 731, від 19 грудня 2006 року № 1213, від 9 грудня 2011 року № 1591

На виконання Програми реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних

стандартів, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706, **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі - Положення (стандарт) 10), схвалене Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, що додається.

2. Установити, що вказане Положення (стандарт) 10 застосовується щодо обліку операцій, які відбуваються з 2000 року.

3. Передбачити, що інші нормативні акти Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку діють у частині, що не суперечить Положенню (стандарту) 10.

Заступник Міністра А. В. Литвин

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства фінансів України
від 8 жовтня 1999 р. № 237

Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
25 жовтня 1999 р. за № 725/4018

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»

Загальні положення

1. Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.

2. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі - підприємства) незалежно від форм власності (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності).

(пункт 2 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591)

3. Це Положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

4. Терміни, що використовуються у положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, мають таке значення:

Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Дебітори - юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

(абзац сьомий пункту 4 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості - сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

(абзац восьмий пункту 4 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Визнання та оцінка дебіторської заборгованості

5. Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

6. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування.

(пункт 6 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2000 р. № 304)

7. Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

(пункт 7 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

8. Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів:

застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості;

застосування коефіцієнта сумнівності.

За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.

За методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими

способами:

визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;

класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення;

визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.

Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату.

Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

(пункт 8 в редакції наказів Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363, від 19.12.2006 р. № 1213)

9. Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутоків поточної дебіторської заборгованості відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи (приклад визначення величини резерву сумнівних боргів наведено в додатку до цього Положення (стандарту)).

(пункт 9 із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства фінансів України від 30.11.2000 р. № 304, від 22.11.2004 р. № 731)

10. Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

11. Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів.

(пункт 11 із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства фінансів України від 30.11.2000 р. № 304, від 23.05.2003 р. № 363)

Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено, у разі визнання її безнадійною списується з балансу з ві-

дображенням у складі інших операційних витрат.

(пункт 11 доповнено абзацом другим згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

12. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

(абзац перший пункту 12 в редакції наказу Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення.

(пункт 12 доповнено абзацом другим згідно з наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2000 р. № 304)

Розкриття інформації про дебіторську заборгованість у примітках до фінансової звітності

13. У примітках до фінансової звітності наводиться така інформація:

13.1. Перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості.

13.2. Перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньогрупового сальдо дебіторської заборгованості.

13.3. Склад і суми статті балансу «Інша дебіторська заборгованість».

13.4. Метод визначення величини резерву сумнівних боргів.

13.5. Сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення.

13.6. Залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання у звітному році.

(пункт 13 доповнено підпунктом 13.6 згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Начальник Управління методології бухгалтерського обліку **В. М. Пархоменко**

Додаток до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»

Приклад 1

Приклад визначення величини резерву сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості

(приклад вважати прикладом 1 згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Для визначення коефіцієнта сумнівності на 31 грудня 2000 року підприємство для спостереження обрало період за останні півроку (липень - грудень 2000 року).

Місяць	Фактично списано безнадійної дебіторської заборгованості* (грн.)			Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього місяця* (грн.)		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
1	2	3	4	5	6	7
Липень	600	800	950	20000	18000	17000
Серпень	-	400	700	22000	12000	14000
Вересень	750	500	-	15000	13000	14500
Жовтень	300	-	770	16000	12000	11000
Листопад	-	650	-	18000	11500	13000
Грудень	550	850	1400	17000	14000	16000
РАЗОМ	2200	3200	3820	X	X	X

(таблиця прикладу 1 із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363, від 22.11.2004 р. № 731)

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт сумнівності (Кс) відповідної групи дебіторської заборгованості може визначатися за такою формулою:

$$K_s = (\sum B_{zn} : D_{zn}) : i,$$

де B_{zn} - фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи за n-ний місяць обраного для спостереження періоду;

(абзац прикладу 1 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 731)

D_{zn} - дебіторська заборгованість відповідної групи на кінець n-ного місяця обраного для спостереження періоду;

(абзац прикладу 1 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 731)

i - кількість місяців в обраному для спостереження періоді.

Коефіцієнт сумнівності відповідної групи дебіторської заборгованості становить:

першої - $(600 : 20000 + 750 : 15000 + 300 : 16000 + 550 : 17000) : 6 = 0,022$ (2,2 %);

другої - $(800 : 18000 + 400 : 12000 + 500 : 13000 + 650 : 11500 + 850 : 14000) : 6 = 0,039$ (3,9 %);

третьої - $(950 : 17000 + 700 : 14000 + 770 : 11000 + 1400 : 16000) : 6 = 0,044$ (4,4 %).

Величина резерву сумнівних боргів на кінець звітного періоду поточного року має становити:

$$17000 \cdot 0,022 + 14000 \cdot 0,039 + 16000 \cdot 0,044 = 1624.$$

(Положення доповнено додатком згідно з наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2000 р. № 304)

Приклад 2

Підприємство визначає величину сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість на 31 грудня 2003 року становить 966000 грн., з наступним розподілом за строками її непогашення:

(абзац прикладу 2 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 731)

- 1-ша група - 700000;
- 2-га група - 240000;
- 3-тя група - 26000.

Залишок резерву сумнівних боргів до складання балансу на 31 грудня 2003 року становить 3020 грн.

Для визначення коефіцієнта сумнівності на основі класифікації дебіторської заборгованості на 31 грудня 2003 року підприємство для спостереження обрало період за попередні три роки.

Місяць	Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи* (грн.)			Заборгованість, що визнана безнадійною в наступному році, у складі сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього року		
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 1	Група 2	Група 3
1	2	3	4	5	6	7
31.12.2000	2000000	50000	5000	1000	800	1000
31.12.2001	4000000	70000	3000	2000	200	590
31.12.2002	6000000	100000	7000	3000	1000	1410
РАЗОМ	12000000	220000	15000	6000	2000	3000

(таблиця прикладу 2 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 731)

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості та періоди спостереження.

Коефіцієнт сумнівності (Кс) відповідної групи дебіторської заборгованості визначається за такою формулою:

$$K_c = (\sum \text{Бзн} : \text{е Дзн}),$$

де Бзн - безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи в складі дебіторської заборгованості цієї групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді;

(абзац прикладу 2 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 731)

Дзн - дебіторська заборгованість відповідної групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді.

(абзац прикладу 2 із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 731)

Коефіцієнт сумнівності відповідної групи дебіторської заборгованості становить:

групи 1 - $6000 : 1200000 = 0,005$;

групи 2 - $2000 : 220000 = 0,009$;

групи 3 - $3000 : 15000 = 0,2$.

Величина резерву сумнівних боргів на 31 грудня 2003 року має становити:

$$700000 \times 0,005 + 240000 \times 0,009 + 26000 \times 0,2 = 10860.$$

З урахуванням залишку резерву сумнівних боргів слід донарахувати ще 7840 грн. ($10860 - 3020$) з уключенням до витрат грудня 2003 року.

(додаток доповнено прикладом 2 згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Приклад 3

Підприємство визначає величину сумнівних боргів, виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати.

За 2003 рік чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати становить 18000000 грн.

Залишок резерву сумнівних боргів до складання балансу на 31 грудня 2003 року становить 1000 грн.

Для визначення коефіцієнта сумнівності підприємство для спостереження обрало період за попередні три роки.

Рік	Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати	Сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, що визнана безнадійною
1	2	3
2000	8000000	5000
2001	10000000	7000
2002	15000000	9000
Разом	33000000	21000

Коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості становить $0,0006$ ($21000 : 33000000$).

Відрахування на створення резерву сумнівних боргів за 2003 рік становить 10800 ($18000000 \times 0,0006$).

Разом із залишком резерв сумнівних боргів на 31 грудня 2003 року становить 11800 ($10800 + 1000$).

(додаток доповнено прикладом 3 згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

Приклад 4

Підприємство визначає величину сумнівних боргів на основі платоспроможності окремих дебіторів.

На 31 грудня 2003 року в складі статті «Векселі одержані» відображено вексель, виданий векселедавцем 5 березня 2003 року, на суму 10000 грн. за реалізовані основні засоби. Підприємству стала відома інформація про порушення судом справи про банкрутство векселедавця. На підставі цієї інформації погашення векселя є сумнівним. Величина сумнівних боргів на 31 грудня 2003 року за статтю «Векселі одержані» має бути визнана в сумі 10000 грн., на таку саму суму створюється резерв з уключенням до витрат грудня 2003 року.

(додаток доповнено прикладом 4 згідно з наказом Міністерства фінансів України від 23.05.2003 р. № 363)

ЗМІНИ ДО ПОРЯДКУ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИМИ СПІЛКАМИ

Набули чинності зміни до Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 25 грудня 2003 року № 177, які повинні застосовуватися кредитними спілками для подання звітності, починаючи з I кварталу 2012 року.

Зміни стосуються як самого порядку подання звітності — відтепер звітні дані в електронній формі складаються та подаються кредитними спілками через web-інтерфейс на офіційному сайті Держфінпослуг у режимі on-line, так і змін у формах звітності.

Для подання звітних даних в електронній формі на офіційному сайті Держфінпослуг розроблений і найближчим часом буде доступний користувачам спеціальний модуль «Звітність», який дозволить кредитній спілці як імпортувати сформований у програмному забезпеченні звіт, так і створити звіт безпосередньо на сайті.

Доступ до модуля «звітність» буде відкритий за окремим для кожної кредитної спілки логіном та паролем. Після відправки звітних даних до Держфінпослуг форми необхідно роздрукувати, підписати, скріпити печаткою і відправити на адресу департаменту пруденційного нагляду Держфінпослуг паперову форму звітних даних без додавання дискети.

Зміни до складу звітних даних можна поділити на такі, що стосуються лише окремих кредитних спілок, і такі, що стосуються всіх. При цьому необхідно врахувати, що зміни торкаються майже всіх додатків, починаючи з додатку 1. Виключення складають додатки 5 та 7, які залишаються незмінними.

Коротко розглянемо основні новели звітних даних.

Додаток 1 відтепер містить інформацію не тільки про кількість відокремлених підрозділів кредитної спілки, а і про кількість територіально-адміністративних одиниць (областей), в яких розташовані ці відокремлені підрозділи. Ця інформація надасть можливість одразу виділяти кредитні спілки першої групи режимів регулювання. Крім того, до складу першого додатку скоріш за все буде внесено інформацію щодо дати та номера протоколу засідання спостережної ради та ревізійної комісії, на яких розглядалися звітні дані кредитної спілки, подані до Держфінпослуг за попередній звітний період.

У додатку 2 суттєво змінено розділ, який стосується зобов'язань перед юридичними особами. Відтепер структуризація таких зобов'язань здійснюється не за видами юридичних осіб, від яких кредитною спілкою залучені кошти, а за терміном залучення коштів: короткострокові, середньострокові та довгострокові зобов'язання. Кожен вид зобов'язань визначений за терміном залучення і поділяється на підвиди за суб'єктами залучення коштів: банки, кредитні спілки, об'єднані кредитні спілки, інші установи. Крім того, уточнено, що у разі отримання кредиту від об'єднаної кредитної спілки кредитною спілкою, яка не є членом цієї об'єднаної кредитної спілки, така операція відображається в складі кредитів, отриманих від кредитних спілок.

В додатку 3 суттєвих змін набув перший розділ «Продуктивні активи». Відтепер після кредитів, виданих членам кредитної спілки, по рядку 020 проставляється не сума кредитів, виданих кредитним спілкам, а сума прострочених та неповернених кредитів, виданих членам кредитної спілки, а у наступному рядку 021 — сума фактично сформованого резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок. Сума кредитів, виданих кредитним спілкам, простав-

ляється по рядку 030; сума прострочених, неповернених та безнадійних кредитів, виданих кредитним спілкам — по рядку 040, а сума фактично сформованого за цими кредитами резерву забезпечення покриття втрат — по рядку 041. Крім того, уточнено, які саме зобов'язання перед фізичними особами, на які не нараховуються проценти, можуть проставлятися по рядку 200 додатку 3. Відтепер по цьому рядку можуть проставлятися лише надходження від фізичних осіб, залучені на поворотній, безоплатній *договірній* основі.

В додатку 4 додано два вписувані рядки в складі непроцентних доходів і інших операційних витрат для відображення, відповідно, доходів і втрат, отриманих від операційних курсових різниць.

Крім того, уточнено, що суми матеріальної допомоги працівникам спілки відображаються в складі витрат на утримання персоналу по рядку 200 додатку 4.

В додатку 5 немає жодних змін, але уточнено, що розрахунок резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок за цим додатком проводиться **виключно** за кредитами, виданими членам кредитної спілки.

Додаток 6 набув принципів змін:

— інформація щодо виданих кредитів членам кредитної спілки повинна включати інформацію про безнадійні кредити;

— зі складу додатку вилучено інформацію щодо кількості та сум виданих протягом звітного періоду кредитів;

— інформація щодо залишку кредитів з великим ризиком (10 і більше процентів від капіталу кредитної спілки) відтепер проставляється не за цілями, а за портфелем в цілому. При цьому, по рядку 020 графі 3 проставляється кількість членів, які мають кредити з великим ризиком. Крім того, така інформація надається окремо за простроченими, неповерненими, безнадійними та пролонгованими кредитами, а також за списаними кредитами;

— кредити на інші потреби відтепер є підвидом споживчих кредитів поряд з кредитами на придбання автотранспорту, аудіо-, відео-, побутової техніки та комп'ютерів;

— вид кредитування «на придбання, ремонт та реконструкцію житла» замінений на «прид-

бання будівництво, ремонт та реконструкцію нерухомого майна».

Отже, зміна структури кредитного портфеля у звітних даних за цільовим призначенням потребуватиме внесення відповідних змін до Положення про фінансові послуги кредитної спілки.

Додаток 7 залишився без змін.

У Додатку 8 «Звітні дані про діяльність відокремлених підрозділів» доповнено звітні дані інформацією щодо руху кредитів та внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитної спілки в розрізі відокремлених підрозділів.

Додаток являє собою таблицю, дещо схожу на додаток 2, але зі змінною кількістю рядків. Додаток 8 має 2 розділи, перший з яких представляє інформацію про суму кредитів, наданих членам кредитної спілки, **включаючи безнадійні кредити**, структуровану за місцем видачі кредитів: центральний офіс або відокремлені підрозділи. Другий розділ представляє інформацію про суми залучених внесків (вкладів) на депозитні рахунки, структуровану за місцем залучення: центральний офіс або відокремлені підрозділи. По графі 1 як в першому, так і у другому розділах кредитною спілкою проставляється місцезнаходження кредитної спілки, а також назви та місцезнаходження відокремлених підрозділів.

По графі 3 першого розділу проставляються залишки кредитів, виданих на початок року у центральному офісі, та за кожним відокремленим підрозділом окремо. По графі 4 проставляється сума кредитів, виданих протягом звітного періоду у центральному офісі та по касі, або поточному рахунку кожного з відокремлених підрозділів; якщо видача кредитів здійснюється через поточний рахунок кредитної спілки, кредити вважаються такими, що видані у центральному офісі.

По графі 5 проставляється сума кредитів, повернених протягом звітного періоду у центральному офісі, а також по касі, або поточному рахунку кожного з відокремлених підрозділів; якщо повернення кредитів здійснюється на поточний рахунок кредитної спілки, кредити вважаються такими, що повернені у центральному офісі.

По графі 6 проставляються залишки кредитів у центральному офісі та по кожному відокремленому підрозділу окремо. У зв'язку із наведеною вище специфікою обліку залишки даних за окремими підрозділами, відображені по графі 6, можуть мати від'ємне значення.

Загальна сума кредитів, відображена у підсумовуючому рядку по графі 3, повинна дорівнювати сумі кредитів, відображених по рядках 010 та 110 графі 3 додатку 3.

Загальна сума кредитів, відображена у підсумовуючому рядку по графі 6, повинна дорівнювати сумі кредитів, відображених по рядках 010 та 110 графі 4 додатку 3.

Аналогічно першому розділу заповнюється другий розділ.

По графі 3 другого розділу проставляються залишки внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитної спілки, залучених на початок року у центральному офісі та за кожним відокремленим підрозділом окремо. По графі 4 проставляється сума внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитної спілки, залучених (отриманих) протягом звітного періоду у центральному офісі та по касі, або поточному рахунку кожного з відокремлених підрозділів; якщо залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитної спілки здійснюється через поточний рахунок кредитної спілки, внески вважаються такими, що залучені у центральному офісі.

По графі 5 проставляється сума внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитної спілки, повернених протягом звітного періоду у центральному офісі, а також по касі, або поточному рахунку кожного з відокремлених підрозділів; якщо повернення вкладів здійснюється через поточний рахунок кредитної спілки, вклади вважаються такими, що повернені у центральному офісі.

По графі 6 проставляються залишки внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитної спілки, залучених у центральному офісі та по кожному відокремленому підрозділу окремо. У зв'язку із наведеною вище специфікою обліку залишки даних за окремими підрозділами, відображені по графі 6, можуть мати від'ємне значення.

Загальна сума внесків (вкладів) на депозитні рахунки, відображена у підсумковому рядку

додатку 8, повинна дорівнювати даним щодо загальної суми внесків (вкладів) на депозитні рахунки, відображеної у відповідних графах додатку 2 по рядку 120.

При цьому, необхідно звернути увагу на деякі особливості заповнення цього додатку:

— додаток 8 повинні заповнювати всі кредитні спілки, незалежно від наявності відокремлених підрозділів;

— коди рядків використовуються в залежності від кількості відокремлених підрозділів. Так, якщо кредитна спілка має від 0 до 98 відокремлених підрозділів, для відображення кредитів, виданих на центральному офісі та на відокремлених підрозділах, вона використовує коди рядків від 101 до 199, а якщо 99 і більше – від 1001. Аналогічно для відображення руху коштів за внесками (вкладами) на депозитні рахунки кредитна спілка використовує коди рядків від 201 до 299, якщо в неї від 0 до 99 відокремлених підрозділів, і коди рядків від 2001, якщо вона має 99 або більше відокремлених підрозділів;

— в залежності від кількості відокремлених підрозділів змінюються і коди підсумкових рядків: 100 і 200, або 1000 і 2000.

Необхідно зауважити, що особливістю подання звітності на офіційному сайті Держфінпослуг у режимі on-line буде неможливість подати неповну або некоректну звітність. При цьому, чинна редакція статті 41 «Штрафні санкції, що застосовуються до учасників ринків фінансових послуг за порушення, вчинені на ринках фінансових послуг» Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» передбачає **за неподання, несвоєчасне подання або подання завідомо недостовірної інформації застосування до учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг) штрафних санкцій у розмірі від 100 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.** Отже, звітність у новому форматі на офіційному сайті Держфінпослуг необхідно подати абсолютно всім, незважаючи на те, чи внесуть програмісти зміни до програмного забезпечення, яке використовується кредитною спілкою.